

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

Barn och Unga SOL 067

Höstterminen 2004

Ungdomsvåd

– **Ungdomars föreställningar om ungdomsvåd och dess orsaker**

**Författare: Sarah Lindén
Jessica Sandahl**

Handledare: Anneli Holmgren

Abstract

The purpose of this essay was to examine teenager's views on violence among young people. Our main questions were: What kind of views on violence among young people do teenager's have? What do teenager's think about what causes violence among young people? In what way does scientific knowledge confirm young people's views about what causes violence among young people?

To answer these questions we designed a questionnaire which we distributed in three 8th grade classes. We also interviewed five teenagers about violence among young people, to get a deeper knowledge about their views.

The results of this study show that the teenagers think that violence among young people has increased and that the violence mostly appears between different groups of young people. The teenagers also think violence among young people as a phenomena due to different kind of reasons.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	sid
Förord	5
1. INLEDNING	6
1.1. Problemformulering	6
1.2. Syfte och frågeställningar	7
1.2.1. Syfte.....	7
1.2.2. Frågeställningar.....	7
1.3. Disposition	7
1.4. Centrala begrepp	7
2. METOD	9
2.1. Metodval och metoddiskussion	9
2.2. Avgränsingar och etiska överväganden	9
2.3. Urval och urvalsproblem	10
2.4. Perspektivval	10
2.5. Tillvägagångssätt	11
2.5.1. Utformande.....	11
2.5.2. Genomförande.....	11
2.5.3. Bearbetning av det empiriska materialet.....	12
2.6. Reliabilitet och validitet	12
2.7. Källkritik	13
3. TIDIGARE FORSKNING	14
4. TEORIER	16
4.1. Utvecklingsekologi	16
4.2. Tema	17
4.2.1. Familjeförhållande.....	17
4.2.2. Identitet.....	20
4.2.3. Aggression.....	23
4.2.4. Droger.....	25
4.2.5. Medievåd.....	27

	sid
5. REDOVISNING AV EMPIRI.....	30
5.1. Enkät.....	30
5.2. Intervju.....	37
5.2.1 Ungdomarnas föreställningar om ungdomsvåd.....	37
5.2.2. Ungdomarnas funderingar kring orsaker till ungdomsvåd.....	40
6. ANALYS OCH SLUTDISKUSSION.....	45
7. LITTERATURFÖRTECKNING.....	50

Bilaga 1. Informationsbrev

Bilaga 2. Enkät

Bilaga 3. Intervjuguide

Förord

Vi vill tacka vår handledare Anneli Holmgren för litteraturtips, engagemang och konstruktiv kritik. Vi vill även tacka de klasser i årskurs 8 på de skolor vi använt i vår studie, för att de så samarbetsvilligt ställt upp och besvarat våra enkäter samt ställt upp på intervjuer. Tack till rektor och lärare som lät oss komma och genomföra studien på lektionstid. Tack även till de ungdomar som så engagerat ställt upp i vår pilotstudie.

1. INLEDNING

1.1 Problemformulering

”En fjortonårig flicka fick föras till sjukhuset efter en misshandel på Kirsebergsskolan vid lunchtid på torsdagen. Enligt vad de inblandade säger till polisen började allt med att en flicka baktalade en annan flickas mamma. Hårda ord ledde till våd – sparkar och slag. När polisen kom till skolan hade en lärare redan fått fatt i de två flickor, 13 och 11 år gamla, som misstänks för misshandeln./.../” (Sydsvenskan 2004-03-04).

Ungdomsvåld har länge varit ett begrepp som vi, som gjort denna studie, upplever diskuteras i samhället som ett alldeles speciellt våld, skilt från det våld som förekommer mellan barn och våld mellan vuxna. Genom media får vi en egendomlig föreställning om att det finns en slags våldsamhet som blossar upp från ingenstans under tonåren och som sedan försvinner lika spårlost när individen blivit vuxen och integreras i samhället. Sandström (2000) menar att enligt forskning tycks dock våldsproblematiken uppstå tidigare i utvecklingen och riskera att fortsätta in i vuxenlivet. Våldsbenägna ungdomar är således, enligt Sandström, ofta *våldsbenägna individer som för tillfället är ungdomar.*

Kriminologen Jerzy Sarnecki menar att det är genom uppfostran och nära vuxenkontakt som barn skaffar sig självkontroll, social kompetens och medkänsla. Sarnecki menar att om den processen uteblir utvecklas istället farliga individer som aldrig tar klivet upp ur ”sandlådan”. Sarnecki är inte förvånad över att unga människor begår mycket grova våldsbrott. Han anser att det moderna samhället har separerat barnens värld från de vuxnas. Sextonåringar behöver inte arbeta eller ta ansvar, de ”förbarnsligas” enligt Sarnecki (Metro 041115).

Ungdomsvåld är, oavsett om man anser att det hör ungdomen till eller beror på andra faktorer, ett ständigt högaktuellt ämne där vi tycker att våldet verkar bli allt grövre och där förövarna tenderar att bli allt yngre. Vad är det som får unga människor att begå våldsbrott? Vad har ungdomar själva att säga om detta?

Under vår praktikperiod, som vi båda tillbringade på enhet för Barn och Familj inom socialtjänsten, mötte vi frekvent ungdomar som på olika sätt utövade våld. Metodiken i mötena med dessa klienter var oftast lösningsfokuserad vilket innebar att det inte fanns mycket utrymme för noggrannare utredning av *orsaken* till varför den unge använt våld.

Det finns flera vetenskapliga teorier som pekar på olika orsaker till varför ungdomar använder sig av våld idag. Vilka orsaker tycker ungdomar ligger bakom ungdomsvåld? Kan ungdomars föreställningar om ungdomsvåld bekräftas av befintliga vetenskapliga teorier? Detta finner vi intressant att undersöka i vår uppsats.

1.2. Syfte och frågeställningar

1.2.1 Syfte

Vårt huvudsyfte är att studera och analysera ungdomars föreställningar om ungdomsvåld och vilka orsaker de anser ligga bakom ungdomsvåldet i Sverige i dag. Ett mer bakomliggande syfte är att försöka ha ungdomarnas föreställningar om ungdomsvåld som ledstjärna i sökandet efter teorier som bekräftar deras tankar och funderingar.

1.2.2 Frågeställningar

- Hur ser ungdomars föreställningar ut om ungdomsvåld?
- Hur ser ungdomar på orsaker till ungdomsvåld i dagens samhälle?
- På vilket sätt bekräftas ungdomarnas föreställningar om orsaker till ungdomsvåld av vetenskapliga teorier?

1.3. Disposition

Kapitel ett består av inledning, följt av vår problemformulering, syfte och frågeställningar samt centrala begrepp. I kapitel två presenteras hur vi använt oss av våra metoder. Kapitel tre består av en redogörelse av tidigare forskning om ungdomsvåld. I kapitel fyra presenterar vi, för uppsatsen relevanta, teman med teorier. I kapitel fem redovisar vi empirin. Avslutningsvis i kapitel sex har vi vår analys och slutdiskussion.

1.4. Centrala begrepp

Yves Michaud (1993) skriver att inom svensk straffrätt definieras våld som *ett riktat angrepp mot person eller egendom med eller utan yttre hjälpmedel genom fysisk kraft till exempel mord, misshandel, våldtäkt, rån, olaga tvång, skadegörelse*. Lindriga angrepp på den fysiska integriteten, till exempel att ge någon en knuff, som inte orsakar skada eller smärta, eller spotta på någon, räknas dock inte som våld utan som ofredande. Hot om våld faller också utanför själva våldsdefinitionen men straffas som våld till exempel vid våldtäkt och rån (ibid.)

I vår empiri har vi utgått från egna definitioner; *Våld* har vi definierat som allt fysiskt våld som innebär att en person skadas och har delvis utgått från definitionen inom svensk straffrätt.

Ungdomar har vi valt att definiera som personer mellan 13 och 18 år, tonåringar. Detta har vi bland annat gjort för att vår teoridel inte ska bli alltför omfattande med bakomliggande orsaksfaktorer i tidig barndom. Dessutom vänder sig vår studie till ungdomar i åtonde klass och vi ville att spridningen kring denna ådersgrupp skulle bli så liten som möjligt.

Ungdomsvåld definierar vi som sådant våld som utförs av en ungdom mot en annan person (i alla ådrar). Definitionen syftade till att ur etisk synvinkel utesluta våld av vuxen mot ungdom (exempelvis barnmisshandel inom familj).

Orsak har vi definierat såsom något som ger upphov till en viss verkan, där verkan är vådet.

2. METOD

2.1. Metodval och metoddiskussion

Vi har valt att arbeta utifrån en kvalitativ metod bestående av 51 enkäter och fem intervjuer. Enligt Trost (2001) är en *kvalitativ* studie rimlig om man intresserad av att försöka förstå människors sätt att resonera eller reagera, eller av att särskilja eller urskilja varierande handlingsmönster. Vill man däremot ange frekvenser och att en viss procent av befolkningen är intresserade av det ena eller det andra är en *kvantitativ* studie att föredra.

Intervjuerna gjorde vi för att få en djupare uppfattning om ungdomarnas föreställningar om ungdomsvåld samt för att närmare belysa vårt syfte. Enkäterna använde vi för att få en bredare bild av ungdomarnas föreställningar om ungdomsvåld. Tillsammans gav de båda metoderna oss ett mer tillförlitligt svar på våra frågeställningar. Då vi inte från början visste vilka teman vi sökte, var det ganska tidsödande att bearbeta enkäterna och tematisera ungdomarnas svar. Eftersom vi genomförde intervjuerna efter bearbetningen av enkäterna var vi bättre förberedda och visste vilka frågor vi närmare ville fördjupa oss i. Genom att skriva ner de inspelade intervjuerna fick vi en god överblick av svaren. Vi kunde enkelt upptäcka svar vi fått ut mycket av men tyvärr även de svar vi borde ha frågat mer om men inte gjort. Bandinspelningen har gjort det lättare för oss att belysa deras svar samt försäkrat oss om att inte missa värdefulla svar. Starrin och Renck (1996) menar att nackdelen med intervjuer är att de är oförutsägbara och att det under intervjun kan uppstå många överraskningar. Därför är det viktigt att den som intervjuar är uppmärksam och kan finna följdfrågor i intervjusituationen.

Vi tycker att den största fördelen med intervjuer är att de ger oss mer utförliga svar och vi får ”en andra chans” att ta om frågor och dessutom förklara eventuella frågor ungdomen inte förstår. Den största fördelen med enkäter, menar vi är att det går snabbt att genomföra och att många ungdomar kan medverka i studien. Vi tycker att nackdelen med enkäter är att vi inte kan fråga urvalspersonen om svar vi inte förstår. Dessutom anser vi att det med enkäter finns en risk att inte få så uttömmande svar på öppna frågor som vi önskar.

2.2. Avgränsningar och etiska överväganden

I vår metod har vi avgränsat oss genom att vi använt egna definitioner av centrala begrepp. Begreppet våld innefattar väldigt mycket och vi har avgränsat oss genom att vår definition av våld enbart innefattar fysiskt våld. Begreppet ungdomsvåld definierar vi som fysiskt våld som

utförs av ungdom mot annan person. Detta för att dels ur ett etiskt perspektiv inte beröra frågor om exempelvis våld i det egna hemmet eller psykiskt våld, och dels för att vi vill lägga all fokus på ungdomsvåld. Vi har även valt att avgränsa vår uppsats genom att inte jämföra tjejer och killar då vi vänder oss till ungdomar, 13 till 18 år, generellt i åttonde klass. Vi har ej tagit hänsyn till vilken social grupp ungdomarna tillhör. Ytterligare ett sätt att avgränsa studien är att vi inte på något sätt kommer att ifrågasätta ungdomarnas åsikter utan redovisa deras svar, såsom det anstår en undersökning av detta slag, nämligen objektivt.

2.3. Urval och urvalsproblem

Vi valde slumpmässigt ut en skola i södra Skåne. Från början var vår tanke att använda niondeklassare i vår studie. Men då niondeklassare, enligt den utvalda skolans rektor, allt för ofta används som urvalspersoner i andra vetenskapliga studier, blev vi tilldelade två stycken klasser i årskurs åtta. För att undersöka om åttondeklassens ungdomar var lämpliga för vår studie, gjorde vi en pilotstudie på tre stycken åttondeklassare, anhöriga till oss. Då vår pilotstudie visade att de förstod enkätens frågor och gav oss utförliga svar, ansåg vi att vår studie var adekvat för åttondeklassens ungdomar.

51 ungdomar deltog i enkätstudien och 5 stycken deltog i intervjuerna. I vår enkät kunde ungdomarna anmäla sig frivilliga till intervju och utifrån denna grupp av frivilliga ungdomar har vi sedan slumpmässigt valt ut ungdomar till intervjun. Vår önskan inför intervjuerna var att intervjua fem stycken ungdomar från de två klasser som svarat på enkäten. Vid första intervjutillfället på skolan var tyvärr inte den tilltänkta ungdomen närvarande så vi frågade i klassen om någon annan ville ställa upp för intervju och vi fick en ny intervjuperson. På grund av att skolans tid för oss var begränsad, kunde vi endast utföra två intervjuer med ungdomar från denna skola. Därför valde vi att intervjua tre stycken ungdomar från en annan skola, som vi fick kontakt med genom anhörig. Vi lät även dessa tre ungdomar fylla i enkäten.

2.4. Perspektivval

Vi utgår ifrån ett ungdomsperspektiv då vår empiri bygger på ungdomarnas föreställningar om ungdomsvåld. Då vi är vuxna och våra föreställningar, samt befintliga vetenskapliga teorier, mestadels präglas av vuxnas skildring av ungdomsvåld, anser vi att det är viktigt att ta reda på ungdomars synpunkter och tankar kring ungdomsvåld i Sverige idag. I ett försök att stärka ungdomsperspektivet i studien har vi utgått från ungdomarnas svar och sedan valt ut teorier och tidig forskning som också belyser de teman ungdomarna redovisat.

2.5. Tillvägagångssätt

2.5.1. Utformande

I enkätens ingress presenterar vi syftet med enkäten samt informerar om ungdomens och skolans anonymitet i vår uppsats. Vi har även med egna definitioner på Ungdomar, Våld, Ungdomsvåld samt Orsak. Enkäten inleds med en vinjett. (Se bilaga 2) Vinjetter är korta historier som beskriver en person, en situation eller ett händelseförlopp som innehåller adekvata fakta som forskaren kommit fram till är viktiga och avgörande i en val- eller bedömningssituation. Beskrivningen skall vara konkret och verklighetsnära för att uppfattas som trovärdig av urvalspersonen. (CUS 1999:3) Enkätens resterande sex frågor är öppna frågor varav tre av dessa är strukturerade öppna frågor med följdfrågor.

Det centrala i vår intervju är ungdomarnas föreställningar om orsaker till ungdomsvåld. Vi har utgått från en och samma intervjuguide (se bilaga 3). Utgångsfrågorna till dessa ungdomar har varit desamma, medan följdfrågorna har varierat beroende på intervjupersonernas svar. Följdfrågorna var till viss del planerade inom ramen för vårt syfte, så att likvärdiga svar från ungdomarna fick samma följdfråga. Vi har tio öppna frågor i vår intervjuguide, varav sista frågan (fråga 10) är övergripande.

2.5.2. Genomförande

Vi kontaktade skolans rektor via telefon och hon lovade att ta kontakt med lärare i de klasser hon ansåg kunde vara till hjälp. Därmed skickade vi ett informationsbrev via e-post till rektorn om vårt uppsatsarbete och studien vi ämnade göra med skolans ungdomar. Vi återkom till rektorn efter ett par dagar via telefon, då rektorn meddelade oss en tid och dag då vi kunde utföra vår studie. Vi fick även telefonnummer till de två utvalda klassernas lärare, som vi kontaktade och fick vår tid bekräftad. När vi kom till skolan presenterade vi oss för de utvalda ungdomarna och läraren, samt informerade om vårt syfte med uppsatsen. Vi berättade även för ungdomarna att de, liksom skolans namn, kommer att vara anonyma i uppsatsen. Vi genomförde enkäterna var för sig i de två klasserna. Alla ungdomar i de utvalda klasserna var närvarande. Sammanlagt besvarade 49 ungdomar vår enkät. Två ungdomar valde att endast fylla i rutan över ”Tje” och valde därefter att inte svara på resten av frågorna. Ungdomarna fick själva välja om de ville fylla i enkäten, eller hoppa över enskilda frågor. Intervjun var också frivillig och ungdomarna fick välja bort frågor som de eventuellt inte ville svara på. Undersökningarna tog ungefär 20 minuter att genomföra.

Vi tog kontakt med två stycken som anmälde sig som intresserade att delta i intervjun, och bestämde en tid med var och en av dem för utförandet av intervjun. Vi blev tilldelade ett enskilt rum på skolan där vi ostört kunde genomföra intervjuerna. Tre av intervjuerna genomfördes i respektive ungdoms hem. Vi berättade för respektive ungdom att denne, liksom skolans namn, kommer att vara anonym i uppsatsen. Vid intervjuerna använde vi oss av bandspelare och spelade in hela intervjun. Intervjuerna tog ungefär 20 minuter vardera att genomföra.

2.5.3. Bearbetning av det empiriska materialet

Bearbetningen av enkätresultaten har vi gjort manuellt utan några signifikations- eller sambandskorningar. Vår avsikt med undersökningen var inte att göra en statistisk undersökning utan att få fram ett material att undersöka orsaksfaktorer och teman att diskutera kring. Dock var det viktigt att få fram siffror som visar hur många av ungdomarna svar som hamnar under respektive tema för att få en tydligare översikt över deras föreställningar. Vi gick tillsammans igenom alla enkätsvar och sorterade dem i olika kategorier utifrån vad ungdomarna beskrev som orsaker till ungdomsvåld. Dessa kategorier fördelade vi sedan i fem olika teman; Familjeförhållande, Identitet, Aggression, Droger samt Medievåld. De svar som föll utanför de fem teman, har vi valt att redogöra för sist under respektive fråga i enkätresultatet (se kap 5).

Efter att vi genomfört intervjuerna skrev vi ut bandinspelningen. Vi gick tillsammans igenom alla intervjusvar. Vi knöt an varje enskilt svar till *orsaker* och *föreställningar*, då dessa anknyter till vårt syfte och våra frågeställningar.

2.6. Reliabilitet och validitet

Vi hade ett mycket litet bortfall då endast två av ungdomarna inte besvarat enkäten, vilket var mycket positivt för vårt resultat. Då ungdomarna skulle besvara enkäten, var det några av dem som påpekade att det var för många öppna frågor, vilket kan innebära att alla frågorna inte besvarades med lika utförliga svar. Alla frågor kunde dock härledas till vårt syfte och våra frågeställningar, vilket innebär att även om ungdomarna inte svarade på alla frågor, var resultatet tillräckligt för att analysera. Vi har tillsammans bearbetat varje enskilt svar för sig och har utgått från samma teman då vi kategoriserat svaren, vilket har ökat reliabiliteten. Vi har dock som tidigare nämnts inte utfört alla enkäterna i samma miljö, vilket bidrar till en lägre reliabilitet. Vi redogjorde för ungdomarna våra definitioner av centrala begrepp i

enkäten, för att öka validiteten. Vi inser att inte *alla* ungdomar utgått uteslutande från dessa definitioner men att det generellt ökat validiteten på vårt enkätresultat.

Vi har spelat in alla intervjuerna på band och skrivit ner dem exakt så som ungdomarna svarat för att få ett så tillförlitligt resultat som möjligt. Vår utgångspunkt var att ställa intervjufrågorna så likvärdigt som möjligt. Vi har använt samma ord i alla intervjuer för att förklara frågan då ungdomen eventuellt inte förstått.

Våra svar är ej allmängiltiga för alla ungdomar i Sverige, då vi endast har haft tre klasser från årskurs åtta som urval.

2.7. Källkritik

En del av den litteratur vi valt att använda oss av är förhållandevis gammal men vi anser dock att den är tillförlitlig då författarnas namn, exempelvis Sarnecki, Sandström och Erikson, är sådana som ofta dyker upp i sammanhang anknutna till vårt ämne. Litteraturen är heller inte situationsbunden till en särskild tid, utan går att härleda till modern tid, så vi finner den därför ändå relevant för vår uppsats. Några av de författare vi använt oss av förekommer även som referenser i annan litteratur kring det ämne vi behandlar i vår uppsats.

I vårt sökande efter litteratur och tidigare forskning visade det sig relativt snabbt att det inte gjorts någon exakt likadan studie kring det syfte som vi ville använda oss av i vår studie. Detta har gjort att vi använt oss av mer allmän litteratur som behandlar olika faktorer knutna till varför barn och unga kan komma att använda sig av våld i olika situationer.

3. TIDIGARE FORSKNING

Vi har under arbetet med vår uppsats och empiriska studie sökt liknande studier och forskningsresultat inom ämnet ungdomsvåld. Då vi ej funnit någon vetenskaplig studie, vars

syfte är *exakt* som vårt, har vi här valt ut några av de studier och forskningsresultat som på olika sätt åtminstone kan *härledas* till vårt syfte eller frågeställningar. Många studier vi funnit är gjorda på pojkar. Sarnecki (1981) skriver att enligt forskare anses flickor ej vara lika våldsbenägna och därför är den mesta forskning om våld och brottslighet inriktad på pojkar.

I en studie som gjorts av Stattin, af Klinteberg och Andersson (1995) visade det sig att de pojkar i trettonårsålder som hade anpassningsstörningar som aggressivitet, motorisk rastlöshet och koncentrationsstörningar mycket sällan enbart hade den typen av problem. En stor del av dem hade en mycket komplex problembild som även inkluderade bland annat problem i skolan och med kamrater. Några år senare, i 15 årsåldern, hade just dessa pojkar också skaffat sig betydligt mer avancerade alkoholvanor än andra pojkar och före 25 års ålder hade 50 % av dem uttalade alkoholproblem. Detta samband mellan *ett tidigt aggressivt utagerande beteende och avancerade alkoholvanor i tonåren* har påvisats i flera studier och kan vara av intresse för att förstå en del av våldsbrottsligheten (ibid.)

I en rapport från Brottsförebyggande Rådet (BRÅ 2003:5) som bygger på självdeklarationsundersökningar av stöld, våld, och annat problembeteende bland elever i årskurs nio undersökte man bland utsattheten för stöld och våld bland eleverna. Studien undersökte bland annat ungdomars delaktighet i våldsrelaterade handlingar där den vanligaste våldsrelaterade handlingen är att ha *burit kniv som vapen*. Näst efter det är det vanligast att *med avsikt ha slagit någon*, dock inte familjemedlem. Att hota någon med stryk eller vapen för att få pengar, skada någon med tillhygge, slagit familjemedlemmar samt väskryckning är dock relativt sett ovanliga beteenden.

Magdalena Graff (1996) har gått igenom en mängd forskning inom ungdomsvådet i samhället och funnit att problemet har sin upprinnelse i den tidiga barndomen. Graff menar att det särskilt kan härledas till barn med diagnosen sociala beteendestörningar, vilken utmärks av beteenden som att stjäla, ljuga, retas, skolka, uppträda aggressivt, tända eld på saker och vara elak mot djur och/eller människor.

Familjer med våldsbenägna barn utmärks ofta socialt av att föräldrarna har problem. Sarnecki (1996) har, då han undersökte ungdomar, som på grund brottsligt beteende, var intagna vid särskilda ungdomshem i Stockholms län 1990-94, åskådliggjort att 70 % av ungdomarna kom

från hem där någon av föräldrarna hade psykiska problem, satt i fängelse, missbrukade alkohol och/eller narkotika, var arbetslös och/eller beroende av socialhjälp.

En studie som har gjorts av Belson (1978), på hur exponering av våldsprogram i TV påverkar beteendet hos engelska tonårspojkar, visar att långvarig exponering av TV-program med våldsinslag har betydelse för pojkarnas inblandning i allvarliga våldshandlingar. De pojkar som har sett mycket på program där realistiskt våld förekommer, speciellt i anknytning till personliga relationer där våldet presenterades som något positivt (exempelvis westernfilmer) ökade sitt deltagande i våldsbetonade aktiviteter. Vissa typer av program med mindre realistiska våldsinslag tycks inte ha samma effekter. Belsons studie är viktig då den är en av de få seriöst genomförda undersökningar som visat ett samband mellan våld i massmedia och ungdomarnas våldsbeteende (se Sarnecki, 1981 s. 224).

4. TEORIER

Vi anser att det är viktigt att se individen; ungdomen, i ett sammanhang med sin närmiljö för att förstå hur ungdomen formas och utvecklas. Vi menar också att det är viktigt att verkligen

lyssna och ta till sig ungdomarnas föreställningar kring våld som har lett oss till att leta efter specifika teorier kring bl.a. orsaker till våld. Här nedan tar vi därför först upp Utvecklingsekologi och därefter flera olika författares och forskares uppfattningar och teorier kring våld där barn och ungdom är inblandad.

4.1. Utvecklingsekologi

Utvecklingsekologi har sina rötter i ett interaktionistiskt synsätt, som betonar samspelet mellan individ och miljö. Teorin tar upp de frågor som riktar sig till de förhållanden som råder i barnets varaktiga miljö, i den vardag och det sociala sammanhang som barnet lever i. Betoningen ligger på ömsesidighet i individ- och miljörelationen och i teorin lyfts samspelet mellan miljö och individ fram och detta samspel påverkar inte bara individen, utan individen kan också påverka delar av sin miljö (Andersson, 1986)

Bronfenbrenner (1979) delar in miljön och individen i en modell med fyra systemnivåer. Modellen kan uppfattas som en serie sammanhängande strukturer, ungefär som ett antal ryska dockor av varierande storlek där den ena rymmer i den andra. I den yttersta nivån, som Bronfenbrenner kallar för *makronivå* ingår alla de politiska beslut som bildar ramar för alla underliggande nivåer, allmänna värderingar, könsrollsmönster samt vår gemensamma kultur. Dessa i sin tur genomsyrar verksamheter på olika sätt och påverkar individens ställning och utveckling i samhället. Den ekologiska strukturens nästa nivå är *exosystemen* som inkluderar förutsättningar och möjligheter till arbete, skolgång, sociala strukturer och ekonomiska förutsättningar som finns för individen i samhället. Nästa nivå benämns *mesonivå* vilken bildar interaktioner mellan olika närmiljöer som individen deltar i, t.ex. familjen, skolan och arbetet. Slutligen är *mikronivån* den del av modellen som presenterar den omedelbara kontakten inom familjen eller anknytningen till någon betydelsefull person. I mikronivån är det viktigt att studera individens roller, relationer och aktiviteter som bidrar till individens utveckling (se Andersson, 1986 s. 20)

I relation till ungdomars utveckling bör man ställa sig fråga om samhällets normer och krav på ungdomar är tillräckligt anpassade efter deras förmåga att uppfylla dem? Om kraven ställs alltför högt i förhållande till en ung människas utvecklingsnivå kan det nämligen leda till stora problem. Den unge kan bli frustrerad, tappa tron på sin egen förmåga och försöka bli helt fri från ansvaret. Om kraven å andra sidan ställs för lågt har den unge ingen möjlighet att utnyttja sin verkliga förmåga vilket kan resultera i att han/hon inte kan fortsätta att utveckla

sina färdigheter. Det blir även svårt för den unge att ta reda på var gränserna för hans förmåga går eller skapa sig en realistisk bild av sig själv vilket gör det mycket svårt för den unge att utvecklas. Detta kan vara en orsak till att ungdomar begår brott då kraven på dem är alldeles för höga eller för låga och som påverkar deras utveckling samt identitet negativt (Sarnecki, 1981)

4.2. Tema

Fortsättningsvis beskrivs några för uppsatsens tema relevanta teorier. De är valda utifrån resultat av ungdomarnas enkät- och intervjuvar kring ungdomsvåld och rubriceras som: Familjeförhållande, Identitet, Aggression, Droger samt Medievåld.

4.2.1. Familjeförhållande

Familjen är en viktig faktor bakom asocialitet och våld hos unga, kanske till och med den viktigaste. För att undvika våldsbenägenhet hos ungdomar, annat än högst tillfälligt, ställs vissa krav på föräldrarna, såsom att ge dem ett språk och stärka deras empati och symboliseringsförmåga (Sandström, 2000)

Empati och symboliseringsförmåga

Sandström (2000) framhåller att människor med återkommande våldsbrottslighet visar på några vanliga gemensamma drag. Han menar att de saknar nyanser i sitt förhållningssätt, antingen håller de tillbaka sina aggressioner helt och hållet eller så uttrycker de dem genom våldsamt utagerande. De saknar även helt eller delvis förmåga att ge form åt aggressioner och konflikter symboliskt, t.ex. genom att prata om saken och lösa problemet. När orden tar slut tar de till knytnävarna. Sandström talar här om att utveckla symboliseringsförmågan, dvs. individens förmåga att verbalisera sina känslor och upplevelser. För att utveckla denna förmåga är det viktigt att man har utvecklat dels sin empatiförmåga, dels sin språkliga förmåga, eftersom orden är våra i särklass viktigaste symboler.

Förmågan att vara empatisk – att kunna känna på sig hur någon annan känner – är viktig för att man ska kunna hejda sig från att vålla andra smärta. Empatiförmåga uppnår man genom att ha internaliserat en relation som varit inkännande och empatisk. Det betyder att i tillräckligt stor utbredning upplevt sig ”sedd” av sina föräldrar och känt att de förstår vad man behöver. När man i någon utsträckning har utvecklat sin empatiförmåga kan man också undersöka och leva sig in i olika roller. Barn som inte har internaliserat en inre förälder av tillräckligt god

kvalitet har en viss tendens att ofta ha knappare och ytligare symboliska uttryck än andra (Sandström, 2000)

”Tvångsfostran ”

Patterson et al. (1975) menar att aggression ofta börjar med samspelsmönster som beskrivs som “tvångsfostran”. (ibid., se Goldstein, 2000 s. 13) Detta föräldrabetende kännetecknas av irritation och inkonsekvens. Föräldrarna uttrycker sällan värme och ömhet. Tvånget tar form av hotelser, tillrättavisningar och ofta fysisk bestraffning (Goldstein, 2000)

Det aggressiva mönstret fortsätter med barnets respons på tvånget: vredesutbrott, gnäll, skrik och slag blir barnets främsta och ofta framgångsrika sätt för att få det han/hon vill. Vid 2 eller 3 års ålder kallas sådana barn ofta för ”temperamentsfulla”. När de här barnen närmar sig 4-5-årsåldern blir de mer sociala individer och börjar leka med andra barn. Eftersom de lärt sig hemma att tvång och våld fungerar börjar de använda sig av detta aggressiva tillvägagångssätt gentemot nyfunna kamrater. Ett exempel kan vara pojken som knuffar av sin dagiskamrat från trehjulingen så att han själv kan få en åktur. Samma pojke tränger sig före tre eller fyra andra barn i kön till rutschkanan. Denna pojkes föräldrar har inte varit positiva förebilder för honom, och hans jämnåriga, som på vissa sätt skulle kunna vara det, har nu dragit sig undan för att skydda sig. Pojken har fortfarande sociala behov och han längtar efter kamrater. Efter hand börjar han leka med andra barn som ofta använder tvång och aggression. Pojken börjar skolan redan föreberedd på att möta problem och det tar inte särskilt lång tid för honom att hitta problemen. Han blir snart känd bland personalen som ”jobbig” och han kanske till och med får den formella diagnosen ”uppförandestörning”. När han närmar sig eller har nått tonåren, kan beteckningen ”uppförandestörning” ha bytts ut mot ”ungdomsbrottslighet” (ibid.)

Vem är det då som lär ut detta beteende? Var sker det? Goldstein (2000) menar att hemmet är den främsta platsen för undervisning i och inläring av aggression är hemmet. Vad händer när en vuxen slår ett barn? Barnet upphör med det beteende som framkallade straffet. Straffet gör att ett oönskat beteende upphör, och på grund av denna negativa förstärkning är den vuxna mer benägen att använda sig av åga som gensvar på barnets nästa felsteg.

Konsekvenser av ”tvångsfostran”

Goldstein (2000) menar fortsättningsvis att ungdomar som växer upp på det detta sätt lär sig inte bara att agera aggressivt, utan är också allmänhet upptagna av aggressiva tankar. Det

övervägande antalet människor väljer för det mesta att inte uppträda aggressivt eftersom det anses vara omoraliskt, asocialt och helt enkelt fel. Arga och aggressiva människor, och i synnerhet de som utför våldsbrott, tänker och agerar ofta annorlunda än de flesta av oss. För det första är deras tänkande mestadels *självcentrerat*: ”När jag blir arg bryr jag mig inte om ifall någon blir skadad.” Förutom att aggressiva människor har ett egocentriskt perspektiv tror de ofta att andra betar sig fientligt även om så inte är fallet. De misstolkar andras neutrala uppträdande och ser det istället som aggression riktad mot dem. Det är därför många ungdomar tolkar andras blickar som utmaningar, hot eller förolämpningar. Om någon råkar stöta emot dem i trängseln i kön in till discot, tror de även då att det gjordes med flit. Ett sådant tänkande bland aggressiva människor tar ofta formen av *bagatellisering/felbenämning*, där det egna aggressiva beteendet och dess negativa följder reduceras eller skildras som något annat än det verkligheten är. Påståenden som ”Man måste ju hämnas på någon som inte visar respekt” är ett exempel på ett sådant resonemang. Bagatellisering och felbenämning kombineras ofta med två andra tankefel som gör öppen aggression ofrånkomlig. Det ena är att *anta det värsta* (”Om jag inte slår honom kommer jag att verka som en förlorare”). Det andra tankefelet är att *skylla på andra* (”Det är hans fel, han ber ju om att få stryk”).

Våd mot barnet inom familjen

Beteendestörningar är vanliga hos barn som far illa. Lagerberg (1982) beskriver en grupp av barn som är hyperaktiva, bråkiga och aggressiva som följd av misshandel. Dessa barn kan ge sig på andra barn, vilket gör att de får problem med kamrater och svårt att umgås i grupp. Därmed ökar deras isolering och utsatthet. Lagerberg fortsätter att skriva om symptom hos äldre barn, där de äldre barnen och tonåringarna uppvisar en glädjelöshet inför tillvaron, de är mycket ensamma, samtidigt som de längtar efter kamratkontakter. Kontaktförsöken blir ofta misslyckanden, dels för att barnen själva är såkrävande, dels därför att kamraterna inte förstår deras situation. Rymningar, kriminalitet och asocialt beteende hos barn i denna grupp kan ses som förtvivlade försök att bryta sig loss från en nedbrytande miljö. Typiska långtidseffekter hos barn som misshandlats och farit illa kan vara känslor av hat och misslyckanden och okontrollerade vredesutbrott. Relationerna till omvärlden riskerar att avstanna i en föraktfull eller avvisande inställning gentemot auktoriteter. Här kan även impulsivitet, dvs. benägenheten att handla först och tänka sedan, något som kan vara särskilt kritiskt i situationer där det finns en våldsrisk, räknas in. (ibid.) Killén (1994) menar att aggressioner blir för många utsatta barn det bästa försvaret, och de har dessutom ofta lärt sig hemifrån hur man ska leva ut dem. Många kan vara snabba med att slå tillbaka när de uppfattar en vuxen

eller andra barn som hotande. Hos dessa barn kan aggressivitet vara ett mer eller mindre kontant tillstånd och det behövs inte mycket för att utlösa den.

4.2.2. Identitet

Vad innebär egentligen ordet "identitet" och vad betyder det för människan? Hur skapar man sig en identitet? Pär Kjellström (1991) skriver att identitet och identitetsutveckling är den uppväxande individens dubbla utveckling till ett unikt, självständigt subjekt, som på samma gång är ett socialt subjekt, socialiserat in i den samhälleliga och kulturella verkligheten, som stått i centrum för forskarnas intresse. I denna utveckling formas också individens känsla av identitet, en sammanhängande uppfattning om det egna självet samt om relationen mellan detta och den fysiska, sociala och kulturella omvärlden (ibid.)

George Herbert Mead (1934) menar att det finns ett tvådelat identitetsbegrepp där den ena består av en konventionell identitet, en "*rollidentitet*" som är knuten till specifika normer och regler, som det uppväxande barnet tillskaffar sig genom socialisationen, genom att internalisera dem och göra dem till sina egna. Den andra består av en "*egoidentitet*" som skapas genom individens egen aktivitet; dels genom att utveckla förmågan att handla självständigt, att genom språket kunna frigöra sig från de sociala roller och konventioner som formar och karaktäriserar individens bakgrund och karaktärsmönster och dels genom förmågan att förverkliga sig själv genom en personlig livshistoria som utmärker individen gentemot andra människor. Mead menar att "*rollidentiteten*" svarar mot frågan *vad för slags individ personen är* och "*egoidentiteten*" *vad för person individen vill bli*, alltså en orientering mot nya utforskade möjligheter. Mead (1934) menar även att individens syn på sig själv bygger på hans relationer med andra människor. Individen internaliserar enligt Mead andras uppfattningar om honom/henne själv och tar upp dem som en egen del av sig själv, sin identitet. (se Sarnecki, 1981, s. 14)

Negativ identitet

Erik H Eriksson (1971) menar att ungdomar i sitt sökande efter en identitet mycket väl kan välja en negativ sådan. En negativ identitet innefattar bland annat att begå brott av olika slag. Erikson menar att tillfälligt ta på sig en negativ identitet i sitt sökande efter sig själv är varken ovanligt eller farligt men för ungdomar som inte har en trygg bakgrund i sin barndom kan den negativa identiteten bli den slutliga. De flesta av de ungdomar som någon gång tar an en negativ identitet utvecklas dock ändå så småningom till någorlunda laglydiga medborgare.

Jerzy Sarnecki (1981) menar att det endast är en liten grupp som aldrig kommer ur den negativa identiteten utan lever hela sitt liv som avvikare. Varför denna grupp stannar kvar i den negativa identiteten finns inga entydiga svar på Sarnecki menar dock att detta har ett starkt samband med den unges emotionella och sociala utveckling som hänger nära samman med varandra. En ung människa skapar sig en bild av sig själv samtidigt som omgivningen får en bild av vem han/hon är. De flesta accepteras av omgivningen och av sig själva som vuxna. Detta brukar inträffa då individen tagit på sig sitt ansvar för sin försörjning, flyttat hemifrån och kanske bildat familj. Sarnecki tror att försörjningsfrågan är det mest väsentliga för de flesta ungdomar. Det finns dock de som aldrig kommer att accepteras som vuxna och därför kommer att ha mycket svårt att själva acceptera sig som vuxna t.ex. de som är intagna på olika institutioner, förtidspensionerade, arbetslösa mm. Dessa människor har, liksom ett litet barn, starkt begränsade möjligheter att ta ansvar för sina egna liv och de är starkt beroende av andra. Deras uppfattning om sig själva påverkas starkt negativt av detta.

Sandström (2000) har summerat några faktorer i miljön kring ungdomen som kan komma att bidra till att denne utvecklar en *negativ identitet*;

- Familjen ger inget erkännande för positiva beteenden eller positiva identifikationer.
- Familjen ger mycket uppmärksamhet (vanligen negativ) för negativa beteenden och negativa identifikationer.
- Brist på alternativa fostrande arenor (idrottsklubbar, föreningar, fritidsgårdar m.m)
- Brist på positiva rollförebilder.
- Ytligt internaliseringsdjup.
- Framtidsutsikterna ger inget hopp.

Identitet och familjereaktioner

Den som lyckas åstadkomma en trygg och säker identitet kommer sannolikt inte att tillhöra dem som återkommande är våldsamma. Den som utvecklas väl har förmåga att känna empati och att symbolisera och använder sällan primitiva försvarsmekanismer som till exempel utagerande beteende. För att ha goda förutsättningar inför tonårens stora utvecklingsuppgift är det viktigt att man känner både sig själv och sina föräldrar. Kvaliteten på den identitet som man har haft som barn utgör ju själva grunden på vilken man bygger sin vuxenidentitet. Barnets självbild skapas främst i relation till föräldrarna eller till dem som är i deras ställe. I de familjer där man egentligen inte talar med varandra och utbytet mellan

familjemedlemmarna är kort och går på ”själlös rutin” blir resultatet att familjemedlemmarna inte lär känna varandra särskilt väl. De barn som inte lär känna sin mamma och pappa får också det mycket svårare att lära känna sig själv (Sandström, 2000)

I vuxenblivandets nyorienteringsprocess är det till kamratgruppen som ungdomen tar sina normer och erfarenheter. I denna gemenskap kan dessa normer och erfarenheter bearbetas och omvärderas så att de bildar grunden för en identitet som vuxen. Föräldrarna och andra vuxna märker hur deras inflytande försvagas och ersätts med kamraternas. Om slutresultatet av denna process blir bra eller dålig, avgörs dels av vad ungdomen har med sig från den tidigare barndomen, dels av vilka kamraterna är och hur pass väl de kan hjälpa ungdomen i integrationsarbetet. Vissa barn och ungdomar som lämnas därefter av sina föräldrar utan tillsyn, kontakt eller kanske ens mat, söker sig redan tidigt till andra som befinner sig i samma situation. Detta gäller inte minst för barn och ungdomar till missbrukare, kriminella och föräldrar med psykiska problem. Men även socialt anpassade föräldrar kan strunta i sina barn och ungdomar i så hög grad att kontakt med likasinnade ter sig som den bästa utvägen för ungdomen (Sandström, 2000) Även Hauge (1971) menar att genom bristande kontakt med vuxna kommer ungdomar i stort sett att vara utlämnad å sina kamrater, och deras eget beteende kommer att styras av vad de tror att kamrater och jämnåriga kräver av dem. Han menar även att de som är sämst integrerade i gänget kommer att uppvisa gravast brottsbelastning (se Sarnecki, 1981, s. 161)

Sarnecki (1981) menar att det inte är särskilt konstigt att ungdomar mellan 14-16 år uppvisar den största brottsaktiviteten. Ungdomstiden som kan anses vara en orolig övergångstid ytrar sig bland annat i att man aktivt söker sig en identitet och utforskar även omvärlden. En del av utforskandet består i att ta på sig olika identiteter och pröva olika normsystem som hör ihop med dessa. Under den här perioden i ungdomstiden är alltså sporadiska normbrott något helt naturligt. Innan man lär sig och accepterar samhällets normsystem händer det att man bryter mot lagar. För de ungdomar vars liv präglas av utanförskap i samhället och brist på vuxet stöd och kärlek, upplevs negativ uppmärksamhet av samhället, genom t.ex. våld, som bättre än ingen uppmärksamhet alls (ibid.)

4.2.3. Aggression

En aggression är, enligt nationalencyklopedins definition ett *”beteende eller reaktion som har till syfte att tillfoga en annan individ (eller ‘individorsättning’) skada eller obehag”* (Sandström, 2000, s. 29)

Varför blir en del ungdomar aggressiva?

Varför har då vissa barn och ungdomar blivit aggressiva? Raundalen (1997) menar att det är mycket som pekar på att barnuppfostran spelat en central roll. Vi ska nedan studera några av de huvudförklaringar som Raundalen beskriver.

1. För lite kärlek och omsorg i uppväxten

Det tidiga samspelet i spädbarnsådern, liksom de två första levnadsåren, är av stor betydelse. Ett bra samspel och en stark anknytning till vuxna anses bilda grunden för en konstruktiv och harmonisk personlighet. Motsatsen är ett dåligt, ostrukturerat samspel och en otrygg anknytning till följd av inkonsekventa, aggressiva och avvisande kontakter. Detta ökar sannolikheten för att stoppmekanismerna för aggressioner blir dåligt utvecklade. Frustration, missnöje, upplevelsen av att vara förbigången och orättvist behandlad och utan framtidsmöjligheter för ett bra liv, kan lära barn och ungdomar att världen är fientlig och ond.

2. Aggressiv och godtycklig disciplin

Raundalen menar att aggressiva och våldsamma personer troligtvis har haft aggressiva föräldrar. Han talar om konfliktfyllda föräldrar, föräldrar som använt hårda straff och föräldrar som varit inkonsekventa, framför allt när det handlar om att reagera på aggressioner. Han talar även om föräldrar som varit dåliga på att lära och hjälpa sina barn att styra aggressionerna.

3. En uppväxt präglad av stress och obehag

Man måste studera det generella uppväxtförloppet för att kunna beskriva bakgrunden till varför vissa barn och ungdomar är aggressiva och har stora anpassningssvårigheter, menar Raundalen. Har de flyttat ofta eller familjen haft dålig ekonomi, kan detta vara en del av orsaken till att personligheten blir aggressionsbenägen senare i livet.

4. Bristande behovstillfredsställelse

Från födseln och under den första barndomen är barnet totalt beroende av att de vuxna kan tillfredsställa barnets grundläggande behov. Barn som under denna period lever på gränsen till det man kan kalla för försummelse kommer att uppleva många svåra situationer och frustrationer. Detta kan skapa en grundinställning hos barnet att världen är ond och smärtefylld, vilket lägger grunden till en negativ och utagerande personlighet.

5. Exponering för aggressioner och våld

Raundalen menar att även om det finns ett tydligt samband mellan att vara misshandlad som barn och att själv som förälder använda våld, visar sig hälften av dem som växer upp i en sådan olycklig miljö avstå från att misshandla sina barn när de själv blir föräldrar. Trots det är det klart att många av livets svåraste och värsta händelser lagras i minnet som en struktur. Minnen av aggressioner, våld, smärta, sorg, trauman, förödmjukelser och stress är i viss utsträckning förenade med varandra i människans minne. Enligt Raundalen menar ett flertal forskare att det ligger aggressioner i botten på en sådan omfattande destruktiv struktur av livets samlade kränkningar, aggressioner som vill upp till ytan och som då kommer att drabba andra personer.

Miljöfaktorer och inläring

Det finns en rad olika teorier om hur aggressivt beteende formas. Längre höll sig forskare till den teori som kallas social inläringsteori, som betonade betydelsen av individens miljö och att aggressioner belönades. Dagens forskare koncentrerar sig dock mer på hur barn lär sig och bearbetar av information och på så sätt hämmar eller lever ut aggressionerna. Denna teori kallas kognitiv-social inläringsteori (Raundalen, 1997.) Nedan kommer vi att redogöra för de två olika teorierna.

Berörande aggressioner lägger den så kallade *sociala inläringsteorin* större vikt vid yttre utlösande faktorer, dvs. man har menat att det är vissa element i situationen och miljön som formar det aggressiva beteendet. Utifrån observationer har man formulerat en hypotes om att aggressivt beteende lärs in och att den inlärd aggressiviteten vidmakthålls av miljöfaktorer. Barn som observerats ansågs kunna lära sig aggressivt beteende indirekt genom att observera en rollmodell, framför allt en person som hade makt och betydelse och som ernådde sina mål genom att bruka aggressivt beteende i olika situationer. Om det aggressiva barnet uppnådde belöningar så förstärktes beteendet. Då blev de aggressiva handlingarna allt vanligare och uppträdde i allt fler situationer. Om barnet i stället bemöttes med straff och negativa

reaktioner hämmades det aggressiva beteendet. Man förutsatte att uppförandet tämligen snabbt skulle försvinna om det inte längre belönades. På så sätt tänkte man sig att den yttre miljön och de följder som handlingarna ledde till skulle kontrollera utvecklingen av aggressioner hos barn och ungdomar. Det var miljön som avgjorde om det aggressiva beteendet upprätthölls eller upphörde (Raundalen, 1997)

Kognitiv-social inlärningsteori handlar om hur tankar, dvs. regler, normer och barnuppfostringsstrategier, påverkar beteendet. Teorin ger oss dessutom en förståelse för hur socialt beteende kontrolleras genom olika tankemönster, som skapas tidigt i barnets utveckling. Raundalen (1997) menar att forskare tror att dessa tankemönster som barnet tar emot och efter hand tillägnar sig, lagras i minnet för att senare användas för att styra beteendet i vardagliga interaktioner och när man ska lösa konflikter. Barnet lär sig dessa tankemönster genom iakttagelser och genom belöningar, samt genom personliga erfarenheter i situationer där aggressioner uppfyller en viktig funktion.

Raundalen menar att även om inlärning spelar en stor roll i utvecklingen av aggressivt och våldsamt beteende hos barn och ungdomar, så är inte inlärning den enda förklaringen. Våldsbeteende härstammar från många källor. Idag är de flesta forskare, menar Raundalen, överens om att ingen enskild faktor kan förklara eller förutsäga våldsbeteende hos människor. Ännu svårare är det att peka ut vem som kommer att delta i våldshandlingar (ibid.)

4.2.4. Droger

Stattin, af Klinteberg och Andersson (1995) menar att när ett barn växer upp till tonåring tillkommer i regel en ny komponent av stor betydelse, nämligen alkoholen. Det är dock troligen inte slumpen som avgör vilka ungdomar som börjar dricka tidigt och utvecklar avancerade alkoholvanor. Alkoholen tillskrivs ofta en central roll för uppkomsten av våldsbrott. Vanligtvis talar man om det i termer av att alkoholen är orsak till vådet. Berusningen bidrar till att utlösa våldshandlingar, och det är känt att våldsbrottsligheten i samhället minskar med minskad alkoholkonsumtion. Samtidigt är det viktigt att hålla i minnet att vid de flesta tillfällen då någon dricker sig berusad leder det inte till våld, och att den berusade våldsbrottslingen endast begår våld vid ett fåtal tillfällen då han berusar sig. Sambandet mellan alkohol och våld är därför inte helt enkelt. Alkoholen spelar en stor roll men de ungdomar med alkoholproblem har ofta redan som barn uppvisat ett påtagligt aggressivt beteende. Alkohol och våldsproblematiken är mycket komplex, vissa individer som

dricker blir våldsamma, andra inte. De som blir våldsamma blir det ibland och ibland inte (ibid.)

Isdal (2001) menar att alla droger kan associeras till ökad förekomst av våld antingen detta är alkohol, hasch, heroin, steroider eller amfetamin. Droger och våld blir ett sätt att hantera känslor och problem, ett sätt att bemästra vanmakt eller maktlöshet. De förhållanden som skapar misskruksproblem hos människor är ofta desamma som orsakar våldsproblem. Tyvärr är droger, och då särskilt alkohol, den mest socialt accepterade ursäkten för våld som överhuvudtaget finns: "Han var ju full." I sig självt gör detta att det är lägre trösklar för våld, när folk har druckit eller berusat sig. Både våldsproblem och missbruk påverkar en persons självkänsla. Dålig självkänsla ger i förlängningen upphov till ökade vålds- och drogproblem: en ond cirkel (ibid.)

Alkohol kan även fylla en viktig funktion för ungdomar som är rädda för att närma sig killar/tjejer och är osäkra på hur de uppfattas av andra, som har bristande tilltro till sin egen attraktivitet, dåligt självförtroende och andra vanliga tonårssymtom. Detta beror främst på att alkoholen är så kraftigt ångestreducerande (ibid.) Alkohol gör det även lättare för individen att gå in i en relationsstörd position där just kamp- och flyktinstinkterna dominerar de mentala processerna. Detta sker till exempel genom att alkoholen (samt flera andra droger) slår ut normapparaten och de sociala hämningarna. Ett vanligt alkoholrelaterat våldsmönster är att en ung man, som alla i omgivningen beskriver som en ovanligt "snäll kille", gång efter gång är inblandad i våldsincidenter i samband med att han dricker. Sanningen är att killen inte är snällare än andra, men att han är aggressionshämmad. När han dricker försvinner hämningarna och all den aggressivitet som dämpats upp under veckan kommer fram och laddas ur (Sandström, 2000).

Drogmissbruk bland ungdomar är ett viktigt folkhälsoproblem i Sverige. Då tonårstiden är en kritisk period i ungdomens utveckling får användningen av alkohol och andra droger betydligt fler negativa konsekvenser för en tonåring än en vuxen. Den samlade bilden av svenska ungdomars användning av alkohol och andra droger visar att det huvudsakligen är ungdomarna i senare tonåren som har ökat sin konsumtion av alkohol (Andersson, 1995)

4.2.5. Medievåld

Hur påverkar det underhållningsvåld som förmedlas av massmedia ungdomarnas inställning till våld och gör detta att ungdomar själva börjar utöva mer våld? Trots den omfattande debatten på detta område är kunskaperna inom det små Det finns två motstridiga teorier om hur det massmediala våldet påverkar ungdomar; Den ena säger att ungdomarna förråas av att se på våld på TV, bio, i serie etc. De förlorar respekten för mänskligt liv och blir själva mer våldsinriktade. Handlingar i t.ex. våldsfilmerna kan inspirera ungdomar till negativt beteende. De våldsideal som många underhållningsfilmer innehåller kan också leda till att ungdomar glorifierar våldet. Den andra teorin säger att underhållningsvåldet kan vara nyttigt för ungdomarna. Genom att de ser på program med våld, kan ungdomarna leva ut sina aggressioner som annars skulle ta sig våldsamma uttryck. De allra flesta filmer och andra sammanhang där våld förekommer har dessutom ett moraliskt innehåll, där rättvisa och godhet segrar på slutet. Detta kan ge ungdomar möjlighet att identifiera sig med de positiva gestalterna i filmerna. Detta kan tänkas påverka deras laglydnad på ett positivt sätt (Sarnecki, 1981)

Förutom dessa två teorier finns det många olika ståndpunkter inom medie-våldsdebatten. Vissa hävdar att massmedievåldet helt enkelt inte har någon betydelse för de ungas brottsbeteende. Sutherland (1955) hävdar i sin teori om inläring av kriminellt beteende att denna äger rum främst i direkt kontakt mellan människor. Man bör dock skilja mellan underhållningsvåldet och det autentiska våld som visas i t.ex. Nyhetsprogram. Medan underhållningsvåldet glorifierar våldet, visar nyhetsprogrammen våldet i dess mest avskräckande form, något som knappast kan göra människor mer benägna att själva tillgripa våld (ibid., se Sarnecki 1981, s. 224).

Goldstein (2000) menar att den måhända mest slagkraftiga undervisningen gällande våldsbenägenhet sker via massmedia som tidningar, böcker, serietidningar, radio, filmer, TV-spel och TV. Massmedias inverkan på mänskligt beteende är enormt stor. En av dess följder är att den ökar våldsnivån i samhället. Det ständiga våldet på TV medverkar i hög grad till inläringen och användandet av aggressivt beteende (ibid.)

Enligt Dalquist (1998) kan man skilja mellan tre huvudtyper av effekter av medie-våldet: emotionella, kognitiva och beteendemässiga effekter. Till de emotionella effekterna hör ångest, rädsla och mardrömmar, till de kognitiva hör bland annat normövertagande, dvs. identifikation av det våldsamma i film/TV, och till de beteendemässiga hör avtrubning och

aggressionsförstärkning. Det är utan tvekan de beteendemässiga effekterna som ägnats mest uppmärksamhet. Beteendeförändringar i form av ökad benägenhet att begå brott, minskad empati eller förhöjd vådsamhet är effekter som är intressanta menar Dalquist.

Nedan kommer vi att redogöra för medie våldets beteendemässiga effekter.

Avtrubning

Dalquist (1998) menar att ett av de vanligaste omdebatterade effekter av medie våldet är att våldet skulle "trubba av" tittarna och försvaga deras emotionella reaktioner på reellt våld. Det finns flera olika hypoteser om hur en sådan avtrubning skulle fungera. För det första kan man tänka sig att en omfattande kontakt med fiktionsvåld skulle kunna leda till att psykologiska barriärer mot att själv ta till våld, t.ex. skuld känslor eller rädslan för straff, försvagas och att individen därför blir mer benägen att själv utöva våld. En annan variant av avtrubningshypotesen är att individen vänjer sig vid våldet i exempelvis filmerna och att denne som följd av detta reagerar mindre på verkligt våld, till exempel genom att bli mindre benägen att ingripa och stoppa ett pågående slagsmål (ibid.)

Aggressionsförstärkning

Det utan tvekan vanligaste diskuterade effekten av våld i medierna menar Dalquist (1998) är att det skulle leda till ökat våld i samhället. Tittarna skulle bli mer benägna att själv bruka våld, medie våldet skulle leda till en aggressionsförstärkning. Dalquist menar att man i många studier inte främst talar om aggression utan fokuserar istället på asocialt beteende. Asocialt beteende i denna bemärkelse varierar mellan olika studier, allt från aggressivt beteende mot leksaker till allvarliga och kriminella beteende såsom just misshandel.

Cecilia von Feilitzen (1995) skriver om att forskning inte visar att medie våldet är den huvudsakliga orsaken till våldet i samhället. Men hon menar att forskningen däremot stöder studier som visar på att medie våldet på sikt har en bidragande roll för ökad aggression. Vådshandlingar i medierna kan även leda till imitation hos den som tittar. Ungdomar och vuxna kan från media inhämta tips om hur man kan utföra våld. Ifall aggressionsbenägenheten också finns där, dock oftast uppkommen i ett tidigare samspel av personlighet och omgivning, kan det i slutändan vara så att medierna kan ge idéer om hur man kan tillämpa våld. Underhållningsvåldet tycks även kunna ge upphov till felaktiga föreställningar om våldet i verkligheten. Mycket tyder till exempel på att barn och ungdomar genom att se på actionvåld kan få en felaktig förståelse för hur allvarliga följderna av verkliga

slag och sparkar kan vara. I actionfilmer är kroppar starka, tycks kunna tåla hur mycket som helst. Men i verkligheten kan ett enda slag, oavsiktligt få olycksbådande följder om det riktas mot en känslig kroppsdel (ibid.)

5. REDOVISNING AV EMPIRI

Vi har valt att studera ungdomars föreställningar kring ungdomsvåld och deras funderingar om dess orsaker. Nedan redovisas de svar vi fått i samband med enkät och intervjuer.

5.1. Enkät

Av 51 stycken utdelade enkäter i tre åtondeklasser på två olika skolor svarade 49 stycken ungdomar på enkäten. De två som inte svarade var de som endast kryssade i ruta "Tjej".

Vi kommer här att redovisa de sammanställda resultaten i ett urval. Fråga 6, där ungdomarna tillfrågades om de själva någon gång har blivit utsatta för ungdomsvåld, gav ett mycket litet utslag. De få elever (tre stycken) som svarade ja på denna fråga, svarade inte på följdfrågan. I resterande av frågorna anser vi att ungdomarnas svar är väldigt intressanta och vi har därför valt att ge dem ett ganska stort utrymme. Det ger denna uppsats ett ungdomsperspektiv som ger åtondeklassarna erkännande för den klarsynthet de har.

Ungdomarnas svar på enkäten har vi delat upp i de fem olika teman, med undantag av fråga 5 och 7. Dessa frågor handlar om vad ungdomarna anser att samhället kan göra för att minska ungdomsvåldet respektive om ungdomars rätt att använda våld. Utifrån ungdomarnas svar har vi tagit fram tema med tillhörande undertema;

Familjeförhållande : Problem i hemmet, våld och/eller missbruk i familjen.

Identitet: Dåligt självförtroende, dåligt umgänge, mår psykiskt dåligt, grupstryck, när våld blir ett uttryck för en annan känsla.

Aggression: Situationsbunden eller allmänt riktad aggression.

Droger: Alkohol och/eller narkotika bland ungdomar.

Medievåld: TV/Datorvåld.

För att få en tydlig redovisning av empirin som möjligt har vi valt att citera några av ungdomarna. De svar som vi inte anser passar in under något av våra teman, är de avvikande svar som redovisas sist under varje fråga. Anledningen till att vi tar med dem i vår redovisning är för att de är intressanta och kan ge öppningar för vidare diskussioner som ramarna för denna uppsats inte ger utrymme till.

Vinjett

Vi inledde enkäten med en vinjett där följande situation beskrevs och som ungdomarna fick ta ställning till med hjälp av nedan följdfråga. Ungdomarnas svar på följdfrågan har vi sedan tematiserat.

Stina är 15 år och går i nian. Hon har under en längre tid haft en hög frånvaro och kommer ofta för sent till lektionerna. Stina har vid flera tillfällen hamnat i bråk med andra ungdomar. Rektorn har haft tvåelevvårdssamtal tillsammans med Stina och hennes föräldrar men detta har inte gett några resultat. Stinas lärare och föräldrar är oroliga för vad Stina gör på dagarna när hon inte är i skolan. Stina tycker inte att hon har några problem, hon tycker inte att skolan är så viktig.

En dag när läraren Leif håller lektion i svenska, kommer Stina in i klassrummet, tio minuter för sent. Leif undrar varför Stina är sen och Stina svarar: - Det ska du ta och skita i! Leif säger bestämt till Stina att sätta sig på sin plats. Stina blir dåursinnig och rusar fram till Leif och tar stryptag på honom.

Fråga 1

Vad tror du var orsaken till att Stina använde våld mot Leif?

Familjeförhållande återkommer i 16 av svaren.

En av ungdomarna skriver att "Hon har det svårt hemma /.../ hennes föräldrar slår kanske henne". En ungdom svarar att "Hon kanske har problem hemma". En ungdom skriver att "Hennes föräldrar kanske är alkoholister eller narkomaner eller så bryr dom sig inte så mycket om henne".

Identitetsfaktorer återkommer i 30 av svaren.

En av ungdomarna skriver att "Våld kanske var det enda som hon kände fungerade". En annan ungdom skriver; "Hon tycker inte att hon är bra på nåt". Ett svar ser ut på följande vis "Hon kanske har det dåligt och mår inte särskilt bra innerst inne". En ungdom svarar "/.../ hon kanske inte orkar/vill framföra sitt argument eller rent av saknar ett". Då blir hon frustrerad och använder våld". En annan ungdom svarar "Hon kanske har problem med kompisar som kräver henne på pengar".

Aggression återkommer i 14 av svaren.

En ungdom svarar *"Hon kunde inte hålla all ilska och allt hat inne. Det blir för mycket och det får helt enkelt gå ut över läraren Leif."* En annan ungdom svarar *"Hon har kanske Damp eller annan liknande sjukdom"*. En ungdom skriver *"Hon har kanske svårt att kontrollera sin ilska. En annan ungdom skriver "För att hon är väldigt arg och inte tå att någon säger till henne."*

Droger återkommer i fyra av svaren.

En av ungdomarna skriver *"Hon kanske tar droger"*. En ungdom skriver att *"Antagligen är hon hög"*. Ett annat svar ser ut på följande sätt *"Hon kanske dricker etc."*.

Medievåld återkommer inte i något av svaren.

Ett svar som avviker från våra teman är *"Hon kanske känner sig utfrys av lärarna och eleverna"*.

Efter vinjetfrågan hade vi sex stycken frågor som ungdomarna svarade på. Nedan redovisas dessa utifrån de teman vi har funnit i deras svar, med undantag av fråga 5 och 7. Dessa redovisas i en sammanfattande text, utanför våra teman.

Fråga 2

Hur tror du att ungdomsvåldet i Sverige har utvecklats under de senaste tio åren?

Av 51 ungdomar svarar 49 stycken ungdomar på denna fråga. 46 stycken svarar att de tror att ungdomsvåldet har ökat under de senaste tio åren. En ungdom svarar att den tror att ungdomsvåldet har minskat. En ungdom tror att utvecklingen av ungdomsvåldet är oförändrad. En ungdom svarar genom att rita en egen ruta med svarsalternativet "vet ej", som ungdomen kryssade i.

Varför?

Six stycken av dem som svarar "ökat" på fråga 1 svarar "vet ej". De två ungdomar som svarar "minskat" och "oförändrat" skriver också "vet ej". Även den ungdomen som ritade en egen ruta, svarar "vet ej". De ungdomar som tror att ungdomsvåldet har ökat under de senaste tio åren, nämner olika orsaker:

Familjeförhållande återkommer i tre av svaren.

Ett svar ser ut på följande vis *"För att det finns mer problem i familjerna"*. Ett annat svar är *"Och man kanske blir slagen hemma och sedan gör likadant mot någon annan"*.

Identitet återkommer i 24 av svaren.

En ungdom svarar följande på denna fråga *"Ungdomar är kanske osäkra och vet inte riktigt vad de ska göra så de tar till våld"*. En annan ungdom skriver att *"Ungdomar tycker att det är coolt att kunna slå ner någon. Det är mer gruppträck och mer utmaning nu."* Ett svar ser ut på följande vis *"För allt fler umgås med fel personer"*. Ett annat svar är *"För att fler och fler ungdomar är eller har varit med om kanske hemska saker som gör att de tror att våld är den enda lösningen"*. En ungdom skriver att *"Mer och mer ungdomar använder våld istället för att prata om det. De har blivit mer vådsamma helt enkelt."*

Aggression återkommer inte i något av svaren.

Droger återkommer i 17 av svaren.

En ungdom skriver *"För att det är mycket mera sprit"*. En annan ungdom skriver *"Allt fler ungdomar börjar röka, snusa, dricka /.../"* En ungdom svarar att *"Jag tror att det är fler som dricker sig fulla och kan inte behärska sin kropp."* Ett annat svar ser ut på följande vis *"För att fler och fler ungdomar börjar dricka mer och kan till exempel bli vådsamma"*.

Medievåld återkommer i fem av svaren.

En ungdom svarar att *"Fler människor blir lättare provocerade av video/dataspelsvåld, vilket leder, tror jag, till ökad aggression"*. En annan ungdom svarar *"Jag tror att det har ökat lite men uppmärksammas mer och sen tror jag att gamla har fått en bild av ungdomar som röker slås osv. och därför uppmärksammas ungdomsvåldet mer"*. En ungdom skriver *"För det är mer våld på TV och i dataspel"*.

Några svar som avviker från våra teman är *"Samhället är inte lika tryggt som då Vuxna tar mindre ansvar."*, *"Svårare att kontrollera det (det är mindre poliser)."*, *"Delvis mer kulturkrockar, invandrare och svenskar bråkar för att de är uppväxta på annat sätt."*, *"Fler invandrarfamiljer kanske har haft det svårt innan och som kommer till Sverige och har svårt med språket och skolan."* samt *"Många fler invandrare som startar våld och använder våld."*

Fråga 3

Vad tror du är orsaken/orsakerna till att ungdomar idag använder sig av våld i olika situationer?

Av 51 ungdomar svarar 43 stycken på denna fråga.

Familjeförhållande återkommer i elva av svaren.

En ungdom svarar att *"Deras föräldrar använder kanske våld hemma"*. En annan ungdom svarar att *"Om de har problem i familjen får de värsta utbrott"*. Ett svar ser ut på följande vis *"Och om dom har problem i familjen såkanske det gör att dom använder våld och sånt"*. En ungdom skriver *"Dom är uppfostrade påfel sätt, har problem i familjen"*.

Identitet återkommer i 40 av svaren.

En ungdom svarar att *"De kanske inte vet riktigt hur de ska hantera situationen"*. En annan ungdom svarar att *"De är rädda och vet inte riktigt vad som är rätt och fel. Eller såkan det vara grupptryck. Såatt alla andra gör som en säger."* En ungdom skriver *"Kanske för att det är rätt snabbt och 'enkelt' sätt att lösa problem"*. Ett svar ser ut på följande vis *"För att det är lättare än att prata"*. En av ungdomar svarar att *"Dom tror att dom är coola och vill ha mer respekt"*. En ungdom skriver *"Har dåligt ordförråd och kan inte försvara sina argument etc."*.

Aggression återkommer i ett av svaren.

En ungdom skriver *"Dom släpper ut sin ilska påfolk som kanske inte ens har gjort dom något"*.

Droger återkommer i sex av svaren.

Ett svar ser ut på följande vis *"De dricker sprit och knarkar"*. En ungdom skriver *"/.../ eller kanske man är full och blir aggressiv"*. En annan ungdom skriver *"För att unga dricker mer och är ute längre"*.

Medievåld återkommer i fem av svaren.

En av ungdomarna svarar *"/.../ och för mycket våld påTV"*. En annan ungdom svarar *"/.../ eller och man har sett det i filmer och dom som blir slagna ställer sig upp och slår tillbaka, vilket bevisar att det inte är speciellt farligt att kicka skiten ur någon"*. En ungdom skriver att

”Det finns psykfall som tror att man kan göra likadant som i fighting-spel utan att något allvarligt händer”.

Ett svar som avviker från våra teman är *”För att om någon blir mobbad såslår hon dom så att dom ska sluta mobba”*. Ett annat avvikande svar är *”Dom kanske känner sig hotade”*.

Fråga 4

Tror du att det finns några skillnader i orsaken till ungdomsvåd idag, jämfört med när dina föräldrar var i din ålder?

Av 51 ungdomar svarar 48 stycken på denna fråga. Fem stycken svarar nej och resten ja.

Varför?

Av dem som svarar nej, är det tre stycken som svarar ”vet ej” och tvåstycken att det inte är någon förändring. Av dem som svarar ja, är det fem stycken som svarar ”vet ej”.

Familjeförhållande förekommer i sex av svaren.

Ett svar ser ut på följande vis *”Och dåhade man säkert strängare uppfostran”*. Ett annat svar är *”/.../ ungdomarna tror att de kan bestämma över sina föräldrar, ingen respekt som de hade förr”*.

Identitet återkommer i fem av svaren.

En ungdom svarar *”Sen är det grymt mycket gruptryck”*. En annan ungdom skriver *”Man vill kanske vara tuff men såblir allt bara fel...”*

Aggression återkommer inte i något av svaren.

Droger återkommer i sju av svaren.

En av ungdomarna skriver *”Folk dricker mer och blir mer vådsamma”*. En annan ungdom skriver *”Idag är droger och alkohol lättillgängligt”*.

Medievåd förekommer i två av svaren.

En ungdom skriver *”Tv-våd. Dataspelsvåd”*. En annan ungdom skriver *”Det finns en massa videospel som ’psykar’ massa”*.

På denna fråga fann vi flera svar som avviker från våra teman men som vi finner intressanta att ta med i vår redovisning. Några utav dem ser ut på följande vis: *"Ungdomarna förr i tiden var mycket mer disciplinerade än ungdomarna idag."*, *"För att teknik och ungdomar förändras genom åren."*, *"På något sätt har man kanske mer att bråka om nuförtiden."*, *"För vi lever mer lyxigt nu, det var strängare förr."* samt *"Det är mycket grövre våld, innan kanske man fick en snyting nu blir man dödsmisshandlad."*

Fråga 5

Vad tycker du att samhället ska göra för att minska ungdomsväldet?

Av 51 stycken ungdomar är det 36 stycken som svarar på denna fråga. Två stycken av de som svarar på frågan, svarar "vet ej".

Majoriteten av ungdomarna (11 stycken) svarar att ansvaret bör läggas på föräldrarna. En ungdom svarar på följande vis *"Se till så att alla barn och ungdomar har det bra hemma"*. En annan ungdom skriver *"Föräldrarna måste sätta högre gränser"*. Ett svar är *"Försöka att få föräldrarna att ge sina barn en bra uppväxt"*. En av ungdomarna svarar *"Föräldrarna ska börja ta sitt ansvar"*! Ett svar ser ut på följande sätt *"Föräldrar ska gå obligatorisk 'föräldraskola'"*.

Tre av ungdomarna relaterar sina svar till alkohol. En ungdom skriver att *"man borde ha mer koll på vem som köper alkohol"*. En annan ungdom skriver att *"Det borde vara svårare för ungdomar att få tag i sprit"*.

En ungdom skriver *"Sluta sälja data/tv-spel som är vådsamma"*. Andra elever skriver: *"Informera om våld och mer patrullerande poliser och kanske sätta in fler gatlyktor i parker osv."*, *"Speciella människor i skolan som hjälper de som är stökiga."*, *"Anställa fler poliser och bättre socialtjänst, fler stödhem och sånt."*, *"Lära ungdomar i skolan om hur man kan göra och berätta/förklara för dem varför våld inte funkar. Få ungdomarna att ta hand om varandra och respektera varandra."* samt *"Ta till drastiska metoder! Man får ungdomsvård eller fängelse om man utför våld."*

Fråga 6

Har du någon gång blivit utsatt för ungdomsväld?

Av 51 ungdomar är det endast tre stycken svarar ”ja” på denna fråga men ingen av dem svarar på följdfrågorna.

Fråga 7

Anser du att det finns några situationer då ungdomar har rätt till att använda våld?

Av 51 ungdomar är det 47 stycken som svarar på denna fråga. Nio stycken svarar nej på denna fråga, 38 stycken svarar ja. Av dem som svarar ja, är det majoriteten som svarar att det är ok att använda våld i självförsvar. Dessa ungdomar svarar bland annat: *”Det finns kanske situationer då man måste använda lite våld. Om man blir våldtagen eller rånad.”*, *”Klart!! Man måste ju rädda sig om någon annan försöker slåen.”* samt *”Endast vid självförsvar.”*

En ungdom som svarar ja, men som inte tycker att det handlar om självförsvar, skriver på följande vis *”Ja klart. Man kan inte bara släppa ut ilskan genom att prata. Någon gång måste man ge upp och det är inget fel att använda våld om man verkligen känner för det.”*

5.2. Intervju

Vi har utfört fem intervjuer med ungdomar i tre åtondeklasser. Vi kommer här att redovisa de sammanställda resultaten i ett urval. Liksom i vår enkätredovisning, anser vi att ungdomarnas svar är väldigt intressanta och har ger dem här ett stort utrymme. Samtidigt fokuserar vi på det vi anser vara intressant och upplysande för vårt syfte, vilket resulterat i att vi endast använt delar av ungdomarnas svar. I redovisningen kallar vi ungdomarna **A, B, C, D** och **E**, detta för tydlighetens skull. Nedan följer svaren uppdelade efter de intervjuade ungdomarnas föreställningar om ungdomsvåld och funderingar kring orsaker till ungdomsvåld:

5.2.1. Ungdomarnas föreställningar om ungdomsvåld

Fråga 1

Har du varit med om någon situation där ungdomsvåld har förekommit?

A: "Alltså det händer, det har hänt rätt mycket. Liksom alla knuffas och sånt och det händer lite stöld, ute, överallt." Alltså det är mest niorna som håller påmen det är nog mest på skämt. Fast det är inte mot oss alltså det är nog mot varandra liksom."

B: "Bara påskoj, men inte sådär riktigt såatt man reagerar, inget allvarligt."

C: "Jag har sett våld som utförts påen kompis men jag har aldrig själv blivit utsatt för det. Det var en kompis till mig som blev misshandlad, av gemensamma kompisar som var ovänner med offret, och att hon själv stod bredvid och vågade inte göra något."

D: "Nä, jag har bara hört från kompisar. Det jag har hört och sett är att det oftast är invandrare som gör sånt här, jag har aldrig sett ett gäng påstan som har velat bräka som har varit svenskar. O jag vet inte om det bara är jag som sett det så men ja det är det man hör, jag vet inte varför det är så"

E: "Nej, det har jag inte. Men det har hänt att nån i min har klass blivit överfallen av några och de har tagit hans pengar och sånt och slagit honom och det har hänt honom tre gånger och andra också Det är två tre stycken som jag hört blivit slagna."

Fråga 3

Vilken vådsrelaterad situation skulle du tycka vara värst att hamna i?

A: "Mest påkvällen när man går ut eller så dåhänder det alltid mest. Ja, dåkan man vara rädd."

B: "Att bli jättemisshandlad och där det är ganska öppet såatt någon ser det men inte gör något. Dåtror jag att jag skulle bli väldigt frustrerad."

C: "Det skulle vara en misshandel, av ett stort gäng, påmig själv. För dåskulle jag inte ha en chans att försvara mig, en person kan man lösa det eller i såfall självförsvar, men ett helt gäng, det går ju inte."

D: "Jag tycker väl personligen att om man är ensam och blir överfallen av ett stort gäng, så att man inte har någon chans överhuvudtaget, alltså bara slå och man är såhär liten."

E: "Om man blir hotad och nån kommer med nå vapen och sånt. Dåkänner man sig ju stressad och så man blir rädd."

Fråga 6

Hur ser din föreställning ut av ungdomsvåd?

A: "Det är väl normalt, eller i skolan är det väl normalt. Om man läser tidningarna varje dag kanske det är mycket mer, men det brukar jag inte göra." /.../ "Men det är rätt många utlänningar också som använder våld, verkar det som."

B: "Jag har inte upplevt det så jag kan inte uttrycka mig om det. Man hör jättemånga som är misshandlade och våldtagna o allting sånt."

C: "Jag tänker på gäng, ute, jag tänker ju inte på misshandel på typ en skola där t.ex. någon varit dum el snackat skit o sen slår dem, utan jag tänker mer på gängvård ute på stora tillställningar." /.../ "Det är väl mer i de stora städerna där det blandas olika folkslag, men det är väl ja, ganska lite i Sverige tror jag om man jämför med andra länder." /.../ "Jag har varit i det här, gäng i skolan, gäng ute till exempel på festivaler, så är det stora gäng med killar o tjejer som bråkar med andra stora gäng. Det är därifrån som jag tror att jag har fått den bilden."

D: "Det har nog blivit mer så här våld, att det är mer tjejgäng som slåss. Oftast tänker man ju 'ja det är killgäng som går ut o slåss o sånt, men det är mycket mer tjejgäng nu." /.../ "Jag tänker på ungdomsgäng, ute på stan med diverse olika föremål som man ska slåss med och just typ rått och misshandel o sånt, det tänker jag på när jag hör ungdomsvåld. Det har blivit med gäng på sistone. Man läser ju i tidningen och sen så vad man själv ser på stan. Det behöver inte vara våld mot en människa de som går runt o vandaliserar på stan, det är ju ofta dem som kanske utför våld mot människor också O det är ju oftast gäng som går runt. Jag har aldrig sett en ensam person gå runt o slå på saker o sånt."

E: "För min del så om jag har hört jättemycket så tycker jag att det är stort, nu när det inte har hänt nå med mig så känns det som om det inte är mycket överhuvudtaget i Sverige. Man hör ju på radio och TV att det är både unga och äldre som blir utsatta. Om jag skulle berätta det för någon skulle jag nog tycka att det var rätt så stort."

Fråga 7

Vilket slags ungdomsvåld tror du är det vanligaste?

A: "Att slåss och sånt."

B: "Att om man är två gäng som sammandrabbar, jag tror inte att det är att de går på vilka som helst, jag tror om det är att de har gjort något mot... o så bildar de liksom ett gäng så de blir starkare tillsammans."

C: "Det är väl det här med när två stora gäng kaxar mot varandra, de provocerar varandra, jag tror nog att det är det vanligaste. Det största är nog att folk möter varandra när de är ute

o folk är fulla o så” /.../ ”Alkohol är definitivt med oftast, tycker jag. Den som slår har druckit då”

D: *”Jag tror att det är mycket ungdomsgäng, alltså tror jag att det är gäng mot gäng, det behöver inte vara några stora gäng.” /.../ ”Jag tycker att det har blivit mer vapen inblandat nu, det går ju längre o längre ner i ådrarna, man läser ju i tidningarna om tolvårig pojke misshandlade kompis med kniv. Det börjar flippa ut nu tycker jag. Det är ju inte längre de som är över 18 typ utan det är ju väldigt långt mer i ådrarna.”*

E: *”Det vet jag inte. Det är väl mest att nån kommer fram och slår en, för att ta något man behöver, såtar de till våd.”*

5.2.2. Ungdomarnas funderingar kring orsaker till ungdomsvåd

Fråga 2

Har någon berättat för dig om att de blivit utsatta för ungdomsvåd någon gång?

A: *”Säkert, men jag kommer inte ihåg.”*

B: *”Nej, det har jag inte gjort.”*

C: *”Man pratar om det i skolan, exempelvis efter helgen då någon blivit slagen eller om någon slagit någon, ute på disco. Det är ju något som folk får status av att göra.”*

D: *”Ja, jag har hört, jag har en kompis som har blivit utsatt för det.”*

E: *”Nej, det har jag inte.”*

Fråga 4

Varför tror du att vissa ungdomar avvänder våd och vissa inte?

A: *”De som använder våd de kanske inte vet hur man ska visa känslor, så de måste använda våd genom det, och de andra tänker mer... De som inte använder våd försöker istället prata. Men våd hjälper inte, det blir bara värre då”*

B: *”Det är mycket skär föräldrar, syskon och sånt. Föräldrar som inte bryr sig om sina barn, där barnen inte känner ett stöd hemifrån, vilket leder till att de går ut o träffar andra kompisar som är likadana. Det är gruppträck och så också Droger kan också finnas med, att ungdomar behöver pengar till det och att de dårånar folk. Ungdomar dricker för att de ska vara coola inom gruppen och för att de ska våga göra saker som de egentligen inte skulle våga göra.”*

C: ”Dels för uppväxten hemma, att vissa föräldrar säger det, ja kanske inte direkt säger det, men det framkommer inte att man inte ska göra det. Sen att vissa har det temperamentet att man hellre slår än att diskutera. O vissa andra har det inte, de pratar hellre än slår, de kan lösa det genom att prata och behöver inte ta till våld. Sådet är tvåhelt olika situationer, dels uppväxt och hur man är i sig själv.”

D: ”Jag tror att det beror mycket på uppfostran, hur mycket tid föräldrarna lägger ner på sina ungdomar. Jag vet ju ungdomar som inte är lite bråkiga o såoch deras föräldrar, de bryr sig inte, de kollar inte var de går, de är bara en familj och ... Alltså jag tycker att det är en rätt stor grej för man hör ju o så de som har fler som bryr sig de som kanske är lite överbeskyddande o sånt, alltså jag tycker inte att det är något sånt där. Sen får ju inte för sätta för stränga gränser heller för att ofta såär det ju en motsatt effekt, dåatt barnet vill trotsa dessa lagar då /.../

Sen kan det ju vara andra saker som Tv o så Det kan nog ha mycket att göra med kompisar också vilket kompisgäng man hamnar i. Det har det mycket att göra med, om ens kompisar inte går till en lektion, såkanske man själv inte går heller.”

E: ”Mest för att skydda sig själv om man är osäker eller har problem hemma såatt man får ut det pådet sättet att använda våld istället för att prata ut det, det beror påhur man har det hemma som gör hur man själv är. Antingen skilsmässobarn eller om föräldrarna slår en, det är mest det man blir såutsatt för och sågår det vidare och såblir man själv sådan. Eller så kan det vara att man har något annat problem.”

Fråga 5

Vilka faktorer (inre egenskaper) påverkar vem som blir vådsam?

B: ”Jo men en person kan vara jättesnäll inombords men ändåvara vådsam utå. Att vara en jättebra människa men ändåta till våld. Det har mer med omkretsen att göra.”

C: ”Antingen att de blivit sårade när de var småeller att de bor i en väldigt krånglig miljö som gör att de blir ilskna men kan inte ta det påsina föräldrar eller påsina syskon, för de har respekt mot sina föräldrar sågör dem det mot kompisar istället som de egentligen tycker om men det är lättare att utföra det påkompisarna.” /.../ ”De kan ha haft en svår uppväxt, eller att föräldrarna misshandlar dem o dåkan de, man försvarar ju inte sig riktigt mot sina föräldrar o slår tillbaka o därför samlas det inom dem o sen kommer det ut påkompisarna istället.”

D: "Jag tror inte att man föds eller har en sån egenskap att man blir vådsam, jag tror att det utvecklas, vissa blir ju väldigt dominanta andra blyga osv. jag tror att ofta de som utför våd är väldigt osäkra och ja, typ så Ja, för att jag märker det själv, om man är arg eller ledsen för något blir man lättirriterad, sen kan det leda till andra saker hos andra människor."

E: "Man går ju och tänker på olika saker man blir ju ledsen om det har hänt något i familjen om det har hänt någon olycka eller att någon bräkar eller nå sånt. 'Vad är det enda sättet jag kan göra för att inte hamna i sådana situationer själv?' Och så blir de helt så och sen kan det hända att de använder våd om de behöver pengar."

Fråga 8

Tror du att ungdomsvådet är provocerat eller oprovocerat?

A: "Det finns såna som slåss för att impa på andra, visa att de är starka o sånt. Jag tror att i skolan är det nog mest påskoj men ute kan det noga variera. På den här skolan är ju ingen riktigt ovän o så utan slåss lite så påskoj."

B: "Jag tror att det är provocerat. Det kan ju vara så att det är oprovocerat men många av fallen inte är det."

C: "Det är självklart med någon anledning, det tror jag definitivt, men ibland kan det ju vara även utan anledning för att det är bara någon människa som har lite problem hemma som kommer upp i huvudet o sen får de ett fnatt o gör det."

D: "Jag tror att det oftast är med anledning t.ex. att någon inte tycker om någon annan helt enkelt. Man vill förstöra för varandra eller vad som helst. Sen tror jag att det finns folk som bara är väldigt osäkra eller utsatta, jag tror att de bara kan gå ut o göra något sånt, få någon flipp i hjärnan att de bara kan gå o t.ex. skolskjutningarna i USA, även om det kanske var planerat så... ja jag vet inte."/.../ "Men ofta är det ändå att någon inte tycker om den andra, det märker man ju, det hör man ju. Är det liksom fördomar mot varandra man vill ju förstöra för alla andra. Sen kan det var i olika skalor."

E: "De gör det för någon anledning i såfall, klart. Om de inte kan få det på nå annat sätt så tror de att enda sättet att få det är att använda våd och ta andras pengar och sånt."

Fråga 9

Vad tror du att den vådsamma ungdomen känner/tänker när denne slåss?

A: "Man känner sig nog rätt arg, om jag hade varit i den situationen hade jag gjort det."

B: "Jag tror inte de tänker såmycket efter, jag tror de lever mycket i den sekunden de är så att de inte tänker på efterföljden vad som kan hända med den personen. Sen om dom är påverkade av någon drog eller alkohol så tänker de, ja absolut inte."

C: "Sorg, jag tror att de personerna som slår är sårade själv i nästan alla fallen eller för att få status hos kompisar de kan ju både känna sig, det finns vissa situationer där de är coola o vill ha status i gängen eller att de är sårade o måste få ut sin ilska på något sätt."

D: "Oftast tror jag inte att de tänker särskilt mycket utan de bara är så arga inombords eller vad som helst att de bara slår o slår för jag tror inte att det är nog inte riktigt normalt att man njuter av att slån någon annan jag tror att det har gått så långt att... Att de börjar slå. ex. om de blir arga så kanske de inte tänker att nu ska jag försöka klara upp detta genom att prata med personen utan att de blir så arga att de inte vet något bättre, de bara slår."/.../ "Det kan vara mot denna människa om det nu är pga. en människa, att han inte tycker om den eller så kan det vara hat mot någon annan som inte ens är inblandad i situationen, alltså typ den personen som blir misshandlad är typ ett bollplank som bara får ta emot. För att få ut aggressionerna."

E: "Jag tror inte de tänker överhuvudtaget. Dom bara hugger på direkt, det beror ju också på hur de har det hemma, om de utgår ifrån det eller bara pang på Det är något av det."

Fråga 10

Vilka tror du är de vanligaste orsakerna till ungdomsvåd?

A: "Bland killar är det vanligaste att de försöker visa att de är tuffa o sånt, bland tjejer kanske det är att de har det svårt hemma. Killarna kanske har dåligt självförtroende och vill visa att de inte har det, de vill försöka få bort det genom att använda våld o visa att de är starka, fast de har jättedåligt självförtroende."

B: "Jag tror att det handlar om familjeproblem, drogproblem och så Och så gruppsytryck."

C: "Problem hemma, det har jag i huvudet att det är. Att det är från bakgrunden, från barndomen antagligen eller att man umgås i fel gäng, definitivt, inflytande från andra människor på en själv, jag tror inte att man blir själv, "ja jag tycker om att slå" utan det är definitivt någon som har påverkat antingen föräldrar eller vänner eller släkt."

D: "Jag tror att det har med gruppsytryck o uppfostran det kan inte vara såmycket fel på ett barn så ett det bara... Det har att göra med det runt omkring. Har man en familj som inte bryr sig ett skit så.. Jag tror att det är det som utlöser alla de här känslorna som är negativa. Att det inte har det bra hemma eller att de är mobbade eller att de vill vara tuffa inför

kompisar. Jag tror att det behöver inte vara just dåligt som t.ex. att någon förälder misshandlar barnet eller något sånt utan det kan vara en sån simpel sak som att för jobbar jättemycket ungen är ensam hemma ofta o har ingen att prata med, jag tror ändå det är viktigt att kunna ha en relation t sina för, det behöver inte vara allvarliga familjeförhållanden, om ett barn är ensamt mycket så.. ja jag vet inte men jag tror på det.”

E: *”Om man har haft en dålig uppväxt tänker man på ett helt annat sätt. Såom man säger, kanske nå fel på hjärnan, såman får annat att tänka på så blir det ju såatt man går utifrån det, och blir helt omvandlad och gör andra saker som man egentligen inte hade tänkt att man skulle göra. Framför allt det eller om man är ensam överhuvudtaget och har inga kompisar, att man känner sig ensam och mår dåligt hemma såom de nu måste överleva kanske de tänker såatt jag måste råna nån eller nå sånt.”*

6. ANALYS OCH SLUTDISKUSSION

Då vi började vårt arbete med denna uppsats var vi nyfikna på vad ungdomarna skulle komma att ge oss för svar. Skulle deras svar kunna relateras till vad vetenskapen berättar för oss om ungdomsvåld? Hur ser ungdomarnas funderingar kring orsaker till ungdomsvåld ut? Dessa tankar ledde oss slutligen fram till frågeställningarna för vår uppsats. Vi har i denna analys valt att utifrån ett ungdomsperspektiv, analysera och koppla samman empirin med tidigare forskning och vetenskapliga teorier.

Vår studie visar att ungdomarna mestadels relaterar olika identitetsfaktorer till våldsbeteende bland ungdomar. Detta uttrycks i deras svar genom att de tror att ungdomsvåld kan uppstå då den våldsamma ungdomen i en konfliktsituation inte ser "något annat alternativ än att slåss". Vi utgår ifrån att ungdomarna i studien menar att det ibland kan vara svårt för ungdomar att uttrycka sig på ett verbalt sätt och använder sig då av våld istället. Några av ungdomarna i studien tror att orsaker till varför unga människor använder sig av våld, har med osäkerhet och dåligt självförtroende att göra. Vi menar att ungdomarna anser att det är viktigt att man är trygg i sig själv och har en stark identitet, vilket gör det lättare att hantera situationer då man blir arg. Sandström (2000) menar att det är viktigt för barn och ungdomar att utveckla sitt språk och sin kommuniseringsförmåga för att kunna uttrycka sig verbalt istället för att ta till knytnävarna i situationer där våld kan förekomma. Vidare menar Sandström att de ungdomar som har en trygg och säker identitet med stor sannolikhet inte kommer att utveckla ett våldsbenäget beteende. Kvaliteten på den identitet som man har haft som barn utgör ju själva grunden på vilken man bygger sin vuxenidentitet. Barnets självbild skapas främst i relation till föräldrarna eller till dem som är i deras ställe, menar Sandström.

Andra föreställningar som ungdomarna i vår studie har är att det är vanligt med gängvåld och gruppträck. Ungdomarna relaterar en del av gängvåldet till gruppträck. Det kan innebära att ungdomarna menar att de på grund av påtryckningar från kompisar, gör saker de egentligen inte vill. Sannolikheten kan vara större att ungdomar i grupp oftare använder våld i konfliktsituationer, då de kanske känner sig tryggare och starkare av gruppen, än om de är ensamma. Hauge (1971) menar att genom bristande kontakt med vuxna kommer ungdomen i stort sett att vara utlämnad åt sina kamrater. Ungdomens beteende kommer då att styras av vad denne tror att kamrater och jämnåriga kräver av ungdomen och kan påverka beteendet

negativt. Hauge menar även att de som är sämst integrerade i gänget kommer att uppvisa gravast brottsbelastning. (se Sarnecki, 1981, s. 161)

Vidare visar vår studie att ungdomar även anser att föräldraskap är en viktig faktor för att minska ungdomsvåld. De menar på så sätt att uppfostran har stor inverkan på beteendet i tonåren. Det finns teorier om barnuppfostran som beskriver hur den kan påverka ungdomen negativt. Goldstein (2000) menar att tvångsfostran på barn kan leda till att de som tonåringar inte bara agerar aggressivt utan även *tänker* aggressivt. Utifrån ett egocentriskt perspektiv tror tonåringarna ofta att andra beter sig fientligt mot dem även om så inte är fallet och upplever det istället som aggression riktad mot dem. Exempel på detta kan vara att, om någon råkar stöta emot dem i trängseln i kön in till discot, tror de att det gjordes med flit.

Tidigare forskning visar att familjer med våldsbenägna barn ofta utmärks av att föräldrarna har sociala problem (Sarnecki, 1996). ”Problem inom familjen” är något som ungdomarna många gånger i vår studie anger som orsak till att ungdomar använder våld. Som ”problem” har några av ungdomarna bland annat nämnt missbruk bland föräldrar, mycket konflikter inom familjen och våld i hemmet. Detta kan bland annat innebära att ungdomar påverkas av föräldrarnas våldsamma beteende, vilket kan bidra till att ungdomarna själv använder våld i situationer då de känner sig rädda eller hotade. Ungdomarna i vår studie anser att föräldrarna är mycket avgörande för hur deras ungdomar mår, samt har ett stort ansvar för deras ungdomars beteende. Sandström (2000) menar att det är viktigt att det ställs krav på föräldrarna för att undvika våldsbenägenhet hos ungdomar. Bland annat är utvecklandet av empati och symboliseringsförmåga hos barnet viktigt menar Sandström. Liksom Sandström ställer ungdomarna i intervjuerna krav på föräldrarollen när vi talar om ungdomsvåld.

Nästan hälften av ungdomarna i vår studie anser att våldet har ökat på grund av att det finns mer alkohol ute bland ungdomar och att detta kan göra att ungdomar blir våldsamma. Vi menar att ungdomarna i studien tycker att alkoholen har en inverkan på ungdomsvåldet. Isdal (2001) påpekar att droger, särskilt alkohol kan härledas till ökad förekomst av våld. Han menar att alkohol är den mest sociala accepterade ursäkten för våld. Stattin, af Klinteberg och Andersson (1995) har gjort en studie som visade ett samband mellan ett tidigare aggressivt utagerande beteende och alkoholvanor i tonåren. Studien har haft betydelse för att förstå en del av våldsbrottsligheten. När vi i enkäten frågade ungdomarna vad samhället kan göra för att minska ungdomsvåldet, svarar endast tre av dem att samhället borde begränsa alkoholen

för ungdomar. Kan detta bero på att ungdomarna anser att det inte är nödvändigt att minska tillgången till alkohol utan istället använda andra åtgärder?

En del av ungdomarna i vår studie anser att ungdomar som mår dåligt kanske har svårt att behärska sin ilska i konfliktsituationer och att detta kan bero på olika saker. Raundalen (1997) menar att det finns flera huvudförklaringar till varför barn utvecklar ett aggressivt beteende, orsakat av missgynnande barnuppfostran. Han menar bland annat att aggressiva och våldsamma personer troligtvis har haft aggressiva föräldrar, föräldrar som använt hårda straff och föräldrar som varit inkonsekventa, framför allt när det handlar om att reagera på aggressioner och som varit dåliga på att lära sina barn att styra aggressionerna.

Vår studie visar att det är en del av ungdomarna som anser att medieväldet är orsak till ungdomsvåld. Cecilia von Feilitzen (1995) menar att det finns studier som visar ett samband mellan våld i massmedia och ungdomars våldsbeteende men att det inte är den huvudsakliga orsaken. Vi tror att ungdomar blir mer påverkade av medieväldet, särskilt på längre sikt, än vad de är medvetna om, framför allt de yngre tonåringarna. Tidigare forskning visar att *långvarig* exponering av program med våldsinslag har betydelse för pojkars inblandning i allvarliga våldshandlingar (Belson, 1978, se Sarnecki, 1981, s 224)

Ungdomarnas tankar om orsaksfaktorer till ungdomsvåld visar på en stor spridning. Få av ungdomarna har enbart angett *en* orsaksfaktor till ungdomsvåld. Vi utgår från att ungdomarna anser att det finns flera olika orsaker till varför ungdomar använder sig av våld. Vetenskapliga fakta pekar just på flera orsaksfaktorer som oftast integrerar och påverkar varandra.

Kriminologen Jerzy Sarnecki (1981) skriver att den viktigaste frågan inom den kriminologiska forskningen är frågan om orsaker till att människor begår brott, och att denna forskning är helt entydigt på en punkt; *”att försöka finna renodlade väl avgränsade orsaker till brottslighet, konformitet eller över huvud taget något mänskligt beteende är önskedrömmar och dömda att misslyckas”* (s. 261) Bronfenbrenner (1979) menar att individen måste ses i sitt sammanhang och hur den påverkas av systemets fyra nivåer, integrerade i varandra (se Andersson, 1986) Vi kunde även på ett tydligt sätt se att ungdomarna hade en ganska klar bild av att det finns en eller flera *yttre* orsaker till varför ungdomar ibland är våldsamma. Det var ingen av ungdomarna som ansåg att våldsbenägenheten skulle ha en biologisk orsak. En av ungdomarna uttrycker sig i intervjun

påföljande vis *”Jag tror inte att man föds eller har en sådan egenskap att man blir vådsam, jag tror att det utvecklas /.../”*.

Studien visar att majoriteten av ungdomarna har föreställningen om att ungdomsvåldet sker ute på stan och att det har ökat de senaste tio åren. De svarar att ökningen beror på mer osäkerhet bland unga, större tillgång till alkohol och mer video/dataspelsvåd. Några ungdomar tror att samhället inte är lika tryggt idag som förr och att det finns färre poliser ute på gatorna. Detta kan betyda att ungdomarna *upplever* samhället som ganska otryggt oavsett om de blivit utsatta för ungdomsvåd eller ej.

Våra studie visar att ungdomarnas föreställningar om ungdomsvåd kommer från media samt genom kompisar som berättar om erfarenheter om ungdomsvåd, eller genom egna erfarenheter. Vår studie visar att flertalet av ungdomarna har kommit i kontakt med ungdomsvåd på ett eller annat sätt, genom kompisar, andra elever på skolan eller genom egna erfarenheter av ungdomsvåd ute på stan. Några av ungdomarna anser att våldet ute på stan ökat på grund av invandrare. Eftersom ungdomsvåd inte enbart genomförs av ungdomar med invandrabakgrund antar vi att de intervjuade ungdomarna till viss del gör invandrare till syndabockar.

Våra föreställningar om vad ungdomarna skulle svara var att de flesta skulle ange orsaksfaktorer. Vi trodde dock inte att de skulle svara så utförligt och med en så stor spridning. Vår analys visar att ungdomarnas föreställningar om ungdomsvåd främst är att det har ökat och att det oftast utövas av ungdomar i grupp ute på stan. Analysen visar även att ungdomarna anser att orsakerna främst är kopplade till identitet såsom dåligt självförtroende och osäkerhet samt olika problem inom familjen som ungdomen far illa av. Vi tycker det är positivt att ungdomarna i vår studie anger olika orsaker till ungdomsvåd, de kunde se ett samband mellan orsak och verkan. Detta anser vi innebär att de har en förståelse för varför våld kan uppstå och att alla ungdomar, med dåliga förutsättningar, kan bli en vådutövare. Som en ungdom uttrycker sig: *”Jo, men en person kan vara jättesnäll inombords men ändå vara vådsam utå. Att vara en jättebra människa men ändå ta till våld.”*

Vi tycker det är intressant att 38 stycken av ungdomarna i vår studie anser att självförsvar är den enda situationen då ungdomar får använda sig av våld. Detta tror vi är en vanlig åsikt och allmänt accepterat i det svenska samhället. Vi menar att det är en mänsklig faktor att

sympatisera med offer för våldsbrott och att det därför är accepterat av andra människor att offret använder våld i självförsvar.

Vi anser, liksom Bronfenbrenners utvecklingsekologiska teori visar, att människan påverkas av olika system i samhället. Det är inte bara på mikro- och mesonivå, dvs. hos individen och exempelvis dennes familj, som de bakomliggande orsakerna kan finnas. Även samhällets sociala strukturer och allmänna normer samt värderingar, på exo- och makronivå, har stor betydelse för individens utvecklande och beteende. Vi anser att våld är ett symptom och en reaktion på något som tynger ungdomar. Liksom flertalet av ungdomarna i vår studie anser vi att ungdomsvåld *alltid* kan härledas till en bakomliggande orsak.

7. LITTERATURFÖRTECKNING

Andersson, Bengt-Erik (1986) *Utvecklingsekologi*. Lund: Studentlitteratur

Andersson, Bengt-Erik (1986) *Utvecklingsekologi*. Citerar: Bronfenbrenner, Urie (1979) *The ecology of human development*. Experiments by nature and design. Cambridge, Mass: Harvard University Press. s. 20

Andersson Christina (1995) *Marias barn – om ungdomars väg in i missbruk av alkohol och andra droger*. Malmö: Sober förlag

Dalquist, Ulf (1998). *Större våd än nöden kräver? : medievåldsdebatten i Sverige 1980-1995* Umeå Boréa Bokförlag. Första upplagan

Erikson, Erik (1971). *Ungdomens identitetskriser*. Natur och Kultur

von Feilitzen, Cecilia (1995). *Medievåd spelar roll*. I Nilsson Kelly, Karin (red) *Larmet går. Ungdomarna, vådet och medierna*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen

Goldstein, A. P., Glick, B. & Gibbs, J. C. (2000) *ART – Aggression Replacement Training. En mulimodal metod för att ge aggressiva barn och ungdomar sociala alternativ*. Aneby: KM-förlaget AB

Goldstein, A., Glick, B. & Gibbs, J. C. (2000) *ART – Aggression Replacement Training. En mulimodal metod för att ge aggressiva barn och ungdomar sociala alternativ*. Citerar: Patterson, G. R., Reid, J.B., Jones, R.R. & Conger, R.E. (1975) *A social learning approach to family intervention* (Vol. 1) Eugene, OR: Castalia. s. 13

Graff Magdalena (1996) *Bättre föräldraskap - nyckeln till ett icke vådssamhälle*. Stockholm: Johansson och Skyttmo

Isdal, Per. (2001) *Meningen med våd*. Stockholm: Gothia

Killén, Kari (1994). *Svikna barn. Om bristande omsorg och vårt ansvar för de utsatta barnen.* Oslo: Kommuneforlaget AS. Andra upplagan

Källström, Pär (1991) *Identitet och livsstil.* I Löfgren, A. & Norell, M. (red) (1991). *Att förstå ungdom. Identitet och mening i en föränderlig värld.* Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion AB

Lagerberg, Dagmar (1982). *Du skall icke slå Om fysisk och psykisk misshandel av barn.* Helsingborg: LiberFörlag

Michaud, Yves (1993) *Våldet.* Alhambra Förlag AB. Första upplagan

Raundalen, Magne (1997) *Empati och aggression. Om det viktigaste i barnuppfostran.* Lund: Studentlitteratur

Sandström, Stefan. (2000) *Ungdomsvåld, orsaker och åtgärder.* Stockholm: Liber Ab

Sarnecki Jerzy (1981) *Ungdomsbrottslighet - omfattning, karaktär, orsaker och samhällsreaktion.* Stockholm: Liber förlag

Sarnecki Jerzy (1981) *Ungdomsbrottslighet - omfattning, karaktär, orsaker och samhällsreaktion.* Citerar: - Belson, Williams A (1978) Television, violence and the adolescent boy. London: Saxon House. s. 224
- Hauge, R. (1971) Kriminalitet som ungdomsfenomen. Stockholm: Aldus/Bonniers. s. 161
- Mead, George H. (1934) *Mind, self and society.* Chicago. s. 14
- Sutherland, E M (1955) Principles of criminology. 5th ed. Chicago, Philadelphia och New York. s. 224

Sarnecki, Jerzy (1996) *Problemprofiler hos ungdomar inskrivna på särskilda ungdomshem i Stockholms län åren 1990-1994.* Särtryck nr 19, ur Vård av ungdomar med sociala problem – en forskningsöversikt. Armelius, B-Å m.fl. (red) SIS & Liber Utbildning AB Falköping s. 111-155

Starrin, B. & Renck, B. (1996). *Den kvalitativa intervjun*. I P-G. Svensson & B. Starrin (red) (1996) *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur

Stattin H., Af Klinteberg B. och Andersson, T. (1995) *Varför vådsverkare?* I Maja Hagerman (red) (1995) *Det obegripliga vådet. Forskare om ungdomar och våd*. Stockholm: Forskningsrådsnämnden

Trost, Jan (2001) *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur. Andra upplagan

Rapport

BRÅ-rapport 2003:5. *Stöld, våd och droger bland ungdomar i årskurs nio*. Stockholm: Edita Nordstedts

CUS 1999:3. Ulla Jergeby. *Att bedöma en social situation – Tillämpning av vinjettmetoden*. Stockholm: Norstedts

Artiklar

Artikel i Metro 041115. Okänt namn

Artikel i Sydsvenskan 040304. *Flicka misshandlades i skolan*

Bilaga 1

Informationsbrev till skolans rektor

Namn på rektor
Skolans namn
Skolans adress

Lund 041112

Hej!

Vi heter Sarah Lindén och Jessica Sandahl och vi studerar för närvarande den sjätte terminen på socionomutbildningen, Socialhögskolan vid Lunds Universitet. Kursen vi läser heter "Socialt arbete med barn och unga" och i den ingår att skriva en C-uppsats. Ämnet vi valt att studera är nionde klassens elevers åsikter/tankar om orsaker till ungdomsvåd. Syftet med uppsatser är att genom enkäter och intervjuer lyfta fram ungdomars åsikter om *orsaker till varför unga ibland använder sig av våd*.

För att kunna genomföra vår studie planerar vi att lämna ut enkäter i tre skolklasser i årskurs nio. Intervjuer kommer även att göras med två frivilliga elever. Enkäterna och intervjuerna kommer att behandlas konfidentiellt och elevernas deltagande är frivilligt. Elevernas, skolans samt ortens namn kommer att avidentifieras.

Vi ämnar ta kontakt med Er inom de närmsta dagarna och hoppas då på ett positivt svar. Om Ni har frågor är Ni välkommen att kontakta oss.

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar

Sarah Lindén

Jessica Sandahl

Telnr: xxxx-xxxxxx
uppsatsC@hotmail.com

Bilaga 2

Enkät om ungdomsvåd i Sverige

Jag är: Kvinna   Man

Syftet med denna enkät är att undersöka vad du tror är orsaken till varför ungdomar ibland använder sig av våld i olika situationer. Du samt skolan kommer givetvis att vara anonym.

För att ditt svar skall kunna utvärderas på ett korrekt sätt, ber vi dig att utgå från våra definitioner nedan:

Ungdomar: Personer mellan 13 och 18 år.

Våld: Allt fysiskt våld som innebär att en person skadas.

Ungdomsvåd: Sådant våld som *utförs av en ungdom* mot en annan person (i alla åldrar).

Orsak: Något som ger upphov till en viss verkan. Verkan i denna enkät är våldet.

Nedan följer en berättelse. Läs igenom den och svara på frågan. Vi ser gärna att du skriver så utförligt svar som möjligt, dock inte mer än vad du får plats med på raderna, Tack!

Vinjett

Stina är 15 år och går i nian. Hon har under en längre tid haft en hög frånvaro och kommer ofta för sent till lektionerna. Stina har vid flera tillfällen hamnat i bråk med andra elever. Rektorn har haft två elevvårdssamtal tillsammans med Stina och hennes föräldrar men detta har inte gett några resultat. Stinas lärare och föräldrar är oroliga för vad Stina gör på dagarna när hon inte är i skolan. Stina tycker inte att hon har några problem, hon tycker inte att skolan är så viktig.

En dag när läraren Leif håller lektion i svenska, kommer Stina in i klassrummet, tio minuter för sent. Leif undrar varför Stina är sen och Stina svarar: - Det ska du ta och skita i! Leif säger bestämt till Stina att sätta sig på sin plats. Stina blir dåursinnig och rusar fram till Leif och tar stryptag på honom.

1. Vad tror du var orsaken till att Stina använde våld mot Leif?

---

4. Tror du att det finns några skillnader i orsaken till ungdomsvåd idag, jämfört med när dina föräldrar var i din ålder?

Ja

Nej

Varför?

---

5. Vad tycker du att samhället ska göra för att minska ungdomsvådet?

---

6. Har du någon gång blivit utsatt för ungdomsvåd?

Ja

Nej

Om Ja,

a) På vilket sätt (i vilken situation):

---

b) Varför tror du att personen/personerna utsatte dig för våld?

---

7. Anser du att det finns några situationer då ungdomar har rätt till att använda våld?

Vilka:

Tack för din medverkan!

Jessica och Sarah

I vår C-uppsats ingår det även att göra ett antal djupintervjuer angående orsaker till varför ungdomar använder våld. Intervjun kommer att ske på lektionstid och är godkänd av din lärare. Intervjun kommer att pågå i ca 20 minuter. Om du kan tänka dig att delta, var vänlig skriv ditt namn och telefonnummer nedan så tar vi kontakt med dig *om vi behöver* din hjälp. Du kommer givetvis att vara anonym även i djupintervjun i vår uppsats.

Namn: _____

Telefonnummer: _____

Bilaga 3

Intervjuguide

- 1. Har du varit med om någon situation där ungdomsvåd har förekommit?**
- 2. Har någon berättat för dig om att de blivit utsatta för ungdomsvåd någon gång?**
- 3. Vilken vådsrelaterad situation skulle du tycka vara värst att hamna i?**
- 4. Varför tror du att vissa ungdomar avvänder våd och vissa inte?**
- 5. Vilka faktorer (inre egenskaper) påverkar vem som blir vådsam?**
- 6. Hur ser din föreställning ut av ungdomsvåd?**
- 7. Vilket slags ungdomsvåd tror du är det vanligaste?**
- 8. Tror du att ungdomsvådet är provocerat eller oprovocerat?**
- 9. Vad tror du att den vådsamma ungdomen känner/tänker när denne slåss?**
- 10. Vilka tror du är de vanligaste orsakerna till ungdomsvåd?**